

แถลงการณ์ร่วมถนัด-รัศกั ค.ศ. ๑๙๖๒*

แถมสุข นุ่มนนท์

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คงจะไม่เป็นเรื่องล้าสมัยในประวัติศาสตร์ที่จะศึกษาถึงเรื่องแถลงการณ์ร่วมถนัด-รัศกั ปี ค.ศ. ๑๙๖๒ เพราะแถลงการณ์ฉบับนี้คือการประทับลัญจกรดวงสำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา ว่าไทยจะร่วมหัวจมท้ายและจะดำเนิน “นโยบายภิกษาจาร”^๑ กับสหรัฐอเมริกาตลอดไปโดยไม่สิ้นสุด

ในบทความนี้ผู้เขียนได้ใช้ข้อมูลทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ทั้งที่เป็นเอกสารทางราชการ บทความทางวิชาการ สนทนาพจนานุกรม หนังสือพิมพ์ วารสาร บันทึกส่วนตัว และเอกสารทุกประเภทที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาถึงสาเหตุความเป็นมา และผลกระทบ ของแถลงการณ์ร่วม ถนัด-รัศกั สำหรับข้อมูลที่ค่อนข้างใหม่ และให้ความกระจ่างได้มากที่สุดคือ เอกสารกระทรวงการต่างประเทศอเมริกันซึ่งเพิ่งเปิดให้ศึกษา เมื่อ ๒-๓ ปีนี้เอง เอกสารประเภทนี้มีอยู่ตามห้องสมุดของประธานาธิบดีของแต่ละสมัย เช่น

ห้องสมุดเคนเนดี ในรัฐแมสซาชูเซต ห้องสมุดจอห์นสันในรัฐเท็กซัส และห้องสมุดนิกสันในรัฐแคลิฟอร์เนีย

แถลงการณ์ร่วม ถนัด-รัศกั

สาระสำคัญของแถลงการณ์ร่วม ถนัด-รัศกั เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๒ มีอยู่ว่า สหรัฐอเมริกา ประกาศยืนยันอย่างหนักแน่น และเปิดเผยที่จะถือการรักษาเอกราชและบูรณภาพของราชอาณาจักรไทยเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต พร้อมที่จะแสดงเจตจำนงอย่างแน่วแน่ที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีแห่งสนธิสัญญา ซีโต้ (ส.ป.อ.) เพื่อช่วยเหลือแก่กุลประเทศไทยในการต่อต้านการรุกรานทั้งโดยเปิดเผยและไม่เปิดเผย^๒

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทย-สหรัฐฯ นับจากสมัยสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน เมื่อผู้เขียนได้รับทุนจาก American Council of Learned Societies ไปวิจัยที่มหาวิทยาลัยคอร์เนล สหรัฐอเมริกา ระหว่างเดือนกันยายน ๒๕๒๒ ถึงเดือนกรกฎาคม ๒๕๒๓

๑. ปรีดี พนมยงค์ “ปาฐกถาในงานชุมนุมนักเรียนไทยที่เมืองบัวติเออร์ (ฝรั่งเศส) ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๙” ใน *เรื่องอนาคตของเมืองไทยกับสถานการณ์ของประเทศเพื่อนบ้าน* (ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม.ซี.ซี กรุงเทพฯ ๒๕๑๙) หน้า ๒๒
๒. ตามสนธิสัญญาซีโต้หรือสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปี ค.ศ. ๑๙๕๔ ประเทศสมาชิกทั้ง ๘ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ และไทย ได้ตกลงกันในสาระสำคัญที่จะร่วมกันต่อต้านการโจมตีด้วยอาวุธต่อประเทศสมาชิก และป้องกันต่อต้านการบ่อนทำลายซึ่งมาจากภายนอกต่อบูรณภาพทางอาณาเขตและเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศสมาชิก พิธีสารต่อท้ายสนธิสัญญาได้ขยายการคุ้มครองไปถึงลาว กัมพูชา และเวียดนามใต้ ซึ่งมีไ้เป็นสมาชิกด้วย

ในกรณีที่ประเทศไทยถูกรุกรานด้วยกำลังอาวุธอย่างเปิดเผยจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ สหรัฐฯ มีสิทธิจะช่วยเหลือไทยตามลำพังได้โดยไม่จำเป็นต้องรวมมติเป็นเอกฉันท์ของประเทศภาคีซีโต้ และถ้าประเทศภาคีอื่น ๆ ต้องการจะสมทบช่วยด้วยก็ได้

ส่วนการรุกรานจากภายนอก ที่ไม่ใช่เป็นการใช้กำลังทหารอย่างเปิดเผย เช่น การแทรกซึม ก่อกวน หรือบ่อนทำลาย สหรัฐฯ ก็จะช่วยเหลือไทยโดยอาศัยสนธิสัญญาซีโต้และความตกลงทางทหารที่สหรัฐฯ ทำไว้กับไทย ๓ ฉบับ ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๐ โดยไม่ต้องรอความเห็นชอบ หรือความร่วมมือจากภาคีอื่น ๆ ขององค์การซีโต้เช่นกัน กล่าวคือ สหรัฐฯ สัญญาจะให้ความช่วยเหลือไทยเหมือนกับที่ช่วยเวียดนามใต้อยู่ในขณะนั้น

นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังยืนยันว่า การร่วมมือทางเศรษฐกิจและทางทหารระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเสถียรภาพของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง และสหรัฐฯ จะให้ความช่วยเหลือต่อไป ทั้งจะได้เร่งรัดการส่งมอบในทางทหารให้เป็นไปโดยกว้างขวางยิ่งขึ้น^๓

จากรายละเอียดของแถลงการณ์ร่วมฉบับนี้ ทำให้เห็นการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย

ได้ชัดเจน ๒ ประการ คือ การที่ไทยไม่มีนโยบายต่างประเทศของตัวเองประการหนึ่ง และการที่คิดว่านโยบายเป็นกลางเป็นสิ่งที่เป็นไปได้อีกประการหนึ่ง

ประการแรก เมืองไทยไม่เคยมีการวางแผนนโยบายต่างประเทศทั้งที่เป็นนโยบายอิสระของตัวเอง หรือที่เป็นนโยบายต่างประเทศระยะยาว นโยบายต่างประเทศที่ไทยนำมาใช้เป็นเพียงนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าแต่เพียงอย่างเดียว และปัญหาเฉพาะหน้าของไทยในขณะนั้น คือ การแผ่อิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาในลาวประเทศที่ใกล้ไทยที่สุด พุดง่าย ๆ คือ ความกลัวคอมมิวนิสต์ทำให้รัฐบาลไทยต้องดิ้นรนออกแถลงการณ์ร่วมกับสหรัฐอเมริกา

อันที่จริงความกลัวคอมมิวนิสต์ เป็นโรคร้ายที่คุกคามประสาทของรัฐบาลไทยมาตั้งแต่ตอนสงครามโลกครั้งที่สองเล็กใหม่ ๆ รัฐบาลไทยทุกสมัยแม้จะไม่เคยศึกษาคอมมิวนิสต์อย่างถ่องแท้ก็เชื่อว่าลัทธินี้ขัดต่อประเพณี วัฒนธรรม และแนวความคิดเชื่อแบบไทย ๆ ตลอดจนขัดต่อแบบแผนทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไทยดำเนินอยู่ และเมื่อบวกกับความรู้สึกกลัวการแผ่ขยายของจีนอันเป็นความเชื่อตั้งแต่ครั้งดั้งเดิมแล้ว เมื่อจีน

๓. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ “คำแถลงต่อสภาว่ารัฐธรรมนูญ เรื่องแถลงการณ์ร่วมของรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกา และรัฐมนตรีต่างประเทศไทยเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศไทย ๑๕ มีนาคม ๒๕๐๕” ใน *ประมวลสุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๐๖* (คณะรัฐมนตรีพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พวงฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์, ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๗), เล่ม ๒, หน้า ๕๙๕-๕๙๗

เป็นคอมมิวนิสต์ ในปี ค.ศ. ๑๙๕๙ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้นำไทยในขณะนั้น จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องเตรียมพร้อมเพื่อต่อต้านการรุกรานในทุกรูปแบบ และต้องหาผู้คุ้มกันที่แข็งแรง บังเอิญในปีนั้นประเทศที่มีคุณสมบัติอยู่ในข่ายดังกล่าวก็คือสหรัฐ ฯ แต่เพียงประเทศเดียว^๔

จากสมุหฐานของความกลัวคอมมิวนิสต์ ผสมผสานกับความต้องการสร้างกองทัพไทยให้เข้มแข็งและเกรียงไกรเพื่อฟื้นฟูศักดิ์ของทหารที่ได้สูญเสียไปในการร่วมกับผู้แพ้คือญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่สอง^๕ ไทยก็ยึดนโยบายอิงแอบกับสหรัฐ ฯ เริ่มด้วยการให้ใช้กรุงเทพ ฯ เป็นที่จัดการประชุม “เจสซัพ” (Jessup Conference) เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๕๐ เพื่อให้เอกอัครราชทูตและผู้แทนของสหรัฐ ฯ ประจำประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น

เกาหลี จีน ฟิลิปปินส์ อินโดจีน ฝรั่งเศส มลายู พม่า อินโดนีเซีย อินเดีย ปากีสถาน ลังกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฮังการี และไทย มาพิจารณาผลกระทบและวิธีป้องกันการขยายตัวของจีนคอมมิวนิสต์^๖ และในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๕๐ รัฐบาลไทยลงมติเห็นตามข้อเสนอของสหรัฐ ฯ ในนโยบายจำกัดวงล้อมจีนด้วยการประกาศรับรองรัฐบาลเบาไตของเวียดนามใต้ และเมื่อเกิดสงครามระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๑๙๕๐ ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียที่สนับสนุนมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ให้เกาหลีเหนือยุติการรุกรานเกาหลีใต้ พร้อมกับตกลงส่งข้าวและกองทัพไปช่วยรบในสงครามเกาหลี นอกจากนี้นับจากเดือนกันยายน-เดือนพฤศจิกายน ๑๙๕๐ ไทยได้ลงนามในข้อตกลงกับ

๔. ประทุมพร วัชรเสถียร “ไทยกับสงครามเวียดนาม : ประเมินผลจากนโยบายในอดีต” *วารสารสังคมศาสตร์* ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๙, หน้า ๒๗-๒๘ และวิวัฒน์ มุ่งการดี “ไทยและสหรัฐอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (ค.ศ. ๑๙๔๕-๑๙๕๐)” *ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา* (แพร่พิทยา, กรุงเทพฯ ๒๕๑๙), หน้า ๓๒๖

๕. วิวัฒน์ มุ่งการดี *อ้างแล้ว* หน้า ๓๓๒ คร. วิวัฒน์ มุ่งการดี เชื่อว่าความกลัวคอมมิวนิสต์เป็นเพียงสาเหตุบังหน้าของรัฐบาลไทยเท่านั้น ที่จริงรัฐบาลไทยไม่ได้กลัวคอมมิวนิสต์อย่างจริงจังในขณะนั้น แต่ต้องการสร้างกำลังกองทัพของตนเองมากกว่า และนายบุญชนะ อัครถาวรเขียนเอาไว้ใน *บันทึกทูตไทย* ว่า ดร. ซามูเอล พี. เฮย์ (Dr. Samuel P. Hayes) บอกว่านายสแตนตันทูตอเมริกันประจำประเทศไทย สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เชื่อว่าขณะที่สหรัฐ ฯ จะเข้าไปช่วยไทยในปี ค.ศ. ๑๙๕๐ นั้น ไทยไม่คิดว่าเงินแดงจะบกรุกแต่คิดว่าอยากจะพัฒนาเศรษฐกิจจริงๆ มากกว่า ซึ่งก็ตรงกับที่พระยาอภิบาลราชไมตรี เอกอัครราชทูตที่กรุงนานกิง เมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๙ รายงานถึงรัฐบาลไทยว่าตัวท่านไม่เชื่อว่า เม้าเซตงจะส่งเงินมาบูรณายู่ประเทศไทย ตามที่บุคคลบางจำพวกหวาดหวั่น โปรดดูบุญชนะ อัครถาวร *บันทึกทูตไทย* (โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, กรุงเทพ, ๒๕๑๕) หน้า ๖๑๑ และพระยาอภิบาลราชไมตรี *รายงานเกี่ยวกับสถานการณ์บางประการในกรุงนานกิง* (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพคุณหญิงอภิบาลราชไมตรี (รื่น บุนนาค) โรงพิมพ์สมพงษ์กรุงเทพ ฯ ๒๕๑๕) หน้า ๓๑

๖. วิวัฒน์ มุ่งการดี *อ้างแล้ว* หน้า ๓๒๑

สหรัฐฯ ถึง ๓ ฉบับด้วยกันคือ “ความตกลงทางการศึกษาและวัฒนธรรม” “ความตกลงร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี” และ “ความตกลงช่วยเหลือทางทหาร

โรคหวัดภัยคอมมิวนิสต์เริ่มสำแดงอาการรุนแรงขึ้นอีกครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. ๑๙๕๓ เมื่อพรรคชาตินิยมเวียดนามของโฮจิมินห์ชนะกองทหารฝรั่งเศสที่เดียนเบียนฟู รัฐบาลไทยเกรงว่าถ้าคอมมิวนิสต์คิดแทรกซึมบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติในขณะนั้น ย่อมทำได้สะดวก เพราะคอมมิวนิสต์สามารถตั้งฐานช่องสุ่มผู้คนใกล้เมืองไทยมากขึ้น รัฐบาลจึงลงมติให้เมืองไทยเข้าเป็นภาคีซีโต้ ดังที่พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ได้ทรงมีสุนทรพจน์ในที่ประชุมกรุงมนิลา เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๕๔ ว่า

“ประเทศไทยได้เคยใช้นโยบายมากมายในอดีต ในอันที่จะรักษาสันติภาพ และความมั่นคง อย่างเช่นการทำสนธิสัญญาเป็นกลาง และไม่รุกรานต่อกัน เป็นต้น แต่ก็ได้ประสบว่าไม่เป็นผลอะไรเลย.....”^๗

ซีโต้ได้ทำหน้าที่ให้ความอบอุ่นทางใจกับรัฐบาลไทยว่าไทยมิได้ยืนอยู่แต่ผู้เดียวในการเผชิญภัย^๘ นานพอสมควร จนกระทั่งปี ค.ศ.

๑๙๕๕ ได้มีการทำหายความศักดิ์สิทธิ์ของซีโต้ขึ้นจากการที่ฝ่ายขบวนการนิยมคอมมิวนิสต์เริ่มขยายอำนาจขึ้นในลาว ไทยจึงต้องดิ้นรนแสวงหาความช่วยเหลือที่หนักแน่นจากสหรัฐฯ เพิ่มขึ้น เพื่อเยียวยาโรคร้ายที่กำลังกำเริบ

ประการที่สอง การดำเนินนโยบายผูกพันเมืองไทยกับสหรัฐฯ ชั้นผูกขาดรวบยอดตามแถลงการณ์ร่วมถนัด-รัสก์ ปี ๑๙๖๒ นั้น บ่งชี้ว่ารัฐบาลไทยพึงใจอยู่กับความคิดที่ว่า “ความเป็นกลางเป็นไปได้” นายถนัด คอมันตร์ “บรมครู” ของนโยบายต่างประเทศไทยในช่วงปี ๑๙๕๙-๑๙๗๑ ได้พูดย้ำแล้วย้ำเล่าว่า “นโยบายเป็นกลางนั้น ไม่ใช่เป็นนโยบายอะไรทั้งนั้น คือแทนที่จะแก้ปัญหา เขาก็เก็บเข้าลิ้นชัก ปิดหู ปิดตา ปิดปาก เหมือนกับลิงสามตัว ไม่ยอมฟัง ไม่ยอมพูด ไม่ยอมดู.....”^๙ “.....ถ้าเราต้องการจะเป็นคนที่เสรี เป็นประเทศเสรีอยู่ต่อไป เป็นประเทศที่มีเอกราชอยู่ต่อไป และถ้าท่านอยากจะอยู่ในบ้านของท่านอย่างสุขสบาย ไม่ถูกพราดถูกแยกไปรับประทานข้าว ผัวไปทาง เมียไปทาง ลูกไปทาง ถือจานไปรับประทานอาหาร ถ้าท่านไม่อยากจะให้เป็นอย่างนั้นแล้ว ก็ไม่มีหนทางอื่น ไม่ใช่ใช้นโยบายเป็นกลาง ไม่ใช่

๗. กอบเกื้อ สุวรรณทัก “ส.ป.อ. จะไปทางไหน” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ มิถุนายน-สิงหาคม ๒๕๑๓ หน้า ๓๑

๘. จรูญพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา “การประชุมพิจารณาปัญหาอินโดจีน ณ นครเจนีวา” สวามุขมัย (กระทรวงการต่างประเทศ, กรุงเทพฯ, ๒๕๑๘) หน้า ๑๒๘

๙. ถนัด คอมันตร์ ปาฐกถาเรื่อง “สันติภาพในเอเชียอาคเนย์” ทอนสวาท (โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, กรุงเทพฯ, ๒๕๑๓) หน้า ๑๒๙

การเจรจา มีอยู่ทางเดียว..... กัดฟันสู้”^{๑๐} และผู้เชี่ยวชาญด้านการต่างประเทศบางท่านเชื่อว่านโยบายเป็นกลางคือการนำความหายนะมาสู่ประเทศไทยเพราะเมืองไทยอ่อนในด้านอาวุธยุทธภัณฑ์ประการหนึ่ง และเป็นเมืองอยู่ซ้ำซ้อน้ำที่บรรดาพวกเสือหัวคอยจ้องตะครุบอีกประการหนึ่ง^{๑๑} จริงอยู่แม้ว่าในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๖๐-๑๙๖๑ คนสำคัญบางคนของไทย เช่น พลเอกประภาส จารุเสถียร (ยศขณะนั้น) ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จะเคยพูดว่า “ไทยน่าจะดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบเป็นกลางดูบ้าง หรือถึงกับเคยเสนอว่า นโยบายต่างประเทศของไทย ควรจะมีลักษณะเป็นแบบไทยๆ (Thaiist policy) ดูบ้าง”^{๑๒} แต่ก็ไม่ปรากฏว่า พลเอกประภาส จารุเสถียร ได้แสดงความเฉียบแหลมทางปัญญาแนะแนวทางว่าจะต้องทำอะไร จึงดูเหมือนเป็นการแสดงภูมิในฐานะผู้มีอำนาจในวงการบริหารบาลเท่านั้น ไม่ได้ผลในทางปฏิบัติแต่ประการใดเลย

นอกจากนี้ ผู้นำไทยส่วนใหญ่ยังยึดในนโยบายรักษาเอกราชของชาติด้วยการ “กันดีกว่าแก้”^{๑๓} คือคิดว่า ต้องผลักดันคอมมิวนิสต์ ในขณะที่อยู่ใกล้บ้านไม่มากนัก ดีกว่าที่จะผลักดัน หรือทำลายเมื่อมาติดชายแดนไทย หรือเข้ามาในประเทศไทยแล้ว^{๑๔} และเนื่องจากผู้นำไทยเข้าใจตลอดมาว่า โซเวียต จีน และเวียดนามเหนือ เป็นพวกเดียวกันอย่างแน่นแฟ้น และมีความประสงค์ที่จะช่วยกันรุกรานเอเชียทั้งทวีปให้ต้องกลายเป็นคอมมิวนิสต์ไปในที่สุด^{๑๕} ผู้นำไทยจึงยอมผูกอิสรภาพของประเทศไว้กับการตัดสินใจของสหรัฐฯ ซึ่งอยู่ห่างไกลจากไทยมาก^{๑๖} ทั้งนี้เพราะเหตุว่า ไทยเป็นประเทศเล็ก ถ้าจะต้องต่อต้านโดยโดดเดี่ยว ถึงแม้จะกระทำอย่างเต็มความสามารถ ก็ยังยากที่จะหวังผลได้แน่นอน^{๑๗} จึงต้องยอมรับความช่วยเหลือทางทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์จากสหรัฐฯ อย่างไม่ปิดบังอำพรางเพื่อให้สหรัฐฯ เห็นว่าไทยมีความจริงใจ และเป็นมิตรอย่างซื่อสัตย์ และเมื่อมีการรุกรานเมืองไทยเมื่อไหร่ “เราก็มั่นใจได้ว่ามิตรประเทศ

๑๐. เพิ่งอ้าง หน้า ๑๓๑

๑๑. หลวงศิรัฐการภักดิ์ “สนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” *สารานุกรม* ๒๔๙๘, หน้า ๕๙

๑๒. *The Bangkok Post*, September 6, 1961

๑๓. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ *อ้างแล้ว* หน้า ๕๙๔

๑๔. จอมพลถนอม กิตติขจร *ชีวิตที่ผ่านมากในระบอบ ๒๐ ปี* (พระนคร, กรมแผนที่ทหาร, ๒๕๑๔) หน้า ๓๑๙

๑๕. ประทุมพร วัชรเสถียร *อ้างแล้ว* หน้า ๓๑

๑๖. ถนัด คอมันตร์ *อ้างแล้ว* หน้า ๒๒๕

๑๗. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ *อ้างแล้ว* หน้า ๕๙๓-๕๙๔

.... คงจะสนับสนุนการต่อสู้เพื่อรักษาเอกราช และอธิปไตยของเราอย่างเต็มที่”^{๑๘} ด้วยเหตุนี้เอง นายถนัด คอมันตร์ ในสมัยที่ยังดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ จึง กล่าวอย่างมั่นใจว่า แม้ว่าเมืองไทยจะถูกประณาม ว่า เป็น “ลูกกะโหล่งของอเมริกา” หรือเป็น “คนใช้” (Lackeys) ของจักรวรรดินิยมอเมริกัน หรือเป็น “สุนัขรับใช้อเมริกัน” (American running dogs) ไทยก็ยังพอใจในสิ่งที่มียู่ คือ พยายามในเสรีภาพและเอกราช^{๑๙} สหรัฐฯ เองก็ พยายามที่จะเห็นไทยดำเนินนโยบายตามหลักอเมริกาเช่นกัน ตามที่นายจอห์น ฟอสเตอร์ ดับเบิลยู รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน เน้นเสมอว่าประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ ยึดนโยบายเป็นกลางนั้น ไม่เพียงแต่สื่อให้เห็น ความคิดสันและสันติเท่านั้น แต่ยังเป็นชาติที่ ไร้ศีลธรรมจรรยาด้วย เพราะประเทศเหล่านั้น เปิดโอกาสให้คอมมิวนิสต์แทรกซึมเข้ามาในภูมิภาคนี้ สะดวกง่ายดายยิ่งขึ้น^{๒๐}

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้รัฐบาลไทยดำเนินนโยบายเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ

อย่างไม่ยอมหยุดยั้งเลย ก็คือประสิทธิภาพของ รัฐบาลไทยยุคประชาธิปไตยทุกสมัยที่บินหลอม ให้ประชาชนในชาติกลายเป็นผู้บอดมืดทางความคิดในทางโต้แย้ง รัฐบาลถือหลักตลอดมาว่า นโยบายต่างประเทศเป็น “ของรัฐบาล โดยรัฐบาล และเพื่อรัฐบาล” และถ้าหาก “ปัญญาอ่อน หรือ ปัญญาทامة”^{๒๑} คนไหนไปโต้แย้ง หรือแสดงความเห็นเรื่องการต่างประเทศที่ไม่ “ถูกต้อง และชอบธรรม” กับรัฐบาล ผู้นั้นจะ ได้รับการเกรี้ยวกราด ว่าเป็นผู้ที่ไม่รู้เรื่อง ไม่รู้ ความจริง เห็นแก่ตัว หรือบางครั้ง ถึงกับเป็นผู้ ที่ “ในชีวิตไม่เคยทำอะไรที่เป็นประโยชน์ มี แต่ความอิจฉาริษยาฝังลึกอยู่ในสันดาน”^{๒๒} จึง ไม่เป็นของแปลกที่ไม่ว่ารัฐบาลไทยจะมันโยบาย เรื่องใด ๆ ก็ตาม รัฐบาลถือว่าคนดำเนินการ อย่าง “ถูกต้องและชอบธรรม” ที่สุด ถ้านโยบาย ดังกล่าวสนับสนุนสหรัฐฯ หรือได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ^{๒๓} และการปราบฝ่ายตรงข้าม ให้เจ็บบเลียงได้เช่นนี้ ฝ่ายอเมริกันชื่นชมมาก นายเกรแฮม มาร์ติน เอกอัครราชทูตอเมริกัน

๑๘. จอมพล ถนอม กิตติขจร *การบริหารของรัฐบาลไทยปัจจุบัน* (โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ, ๒๕๑๐) หน้า ๑๕-๑๖

๑๙. ถนัด คอมันตร์ *อ้างแล้ว* หน้า ๑๒๘

๒๐. Roger M. Smith, "Southeast Asia Looks at American Policy" Unpublished paper presented at the Conference on United States Policy in Southeast Asia (Asia House, New York, May 10-11, 1963) p. 7.

๒๑. ถนัด คอมันตร์ "การพัฒนาชาติทางด้านต่างประเทศ" *การพัฒนาประเทศ* (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ : ๒๕๒๒) หน้า ๒๖๑-๒๖๒.

๒๒. *เพ็ญอ้าง* หน้า ๒๖๒.

๒๓. ประทมพร วัชรเสถียร, *อ้างแล้ว* หน้า ๒๘.

ประจำประเทศไทย (๑๙๖๓-๑๙๖๗) เขียนไป
รายงานกระทรวงการต่างประเทศที่กรุงวอชิงตัน
ว่า พวกฝ่ายค้านสร้างควมรำคาญให้บ้างเป็นครั้ง
เป็นคราว แต่รัฐบาลไทยปราบลงได้ง่าย ๆ ทุก
ครั้งไป^{๒๔}

พระยาศรภักย์พิพัฒน์ นักคิดร่วมสมัยของ
ไทย เคยพูดไว้ด้วยความขมขื่นว่า “เรื่องนโยบาย
ต่างประเทศแล้ว พลเมืองจะต้องพูดจาอะไรไม่
ได้ ถ้าไปแสดงความคิดเห็นขัดกับรัฐบาลเข้า ก็
เป็นคนบ่อนทำลาย หรือขายชาติเป็นเช่นนี้ตลอด
มา ๓๐ ปีแล้ว และบางสมัยจับไปใส่ตะรางเลย
เสียด้วย ในที่สุด รัฐบาลพลาดผิดจนชาติจวน
จะล่มสู่ความหายนะก็มี แม้กระนั้นเราก็กัง
ความคิดเห็นในเรื่องนโยบายต่างประเทศไม่ได้
มิใช่แต่ว่ารัฐบาลปิดปากไม่ยอมให้พลเมืองแสดง
ความคิดเห็นในเรื่องนโยบายต่างประเทศเท่านั้น
รัฐมนตรีต่างประเทศของเราก็ได้แสดงความคิด
เห็นออกมาว่า เห็นชอบด้วยในการที่อเมริกันทั้ง
ระบอบและยังมีรัฐบุรุษของเราไปด่าเอาคนที่
เขารักชาติแก่แค่นั้นผู้ย้ายยี่สิบห้าบ้านเมืองของเขาว่า
เป็น ‘หมาลอบกัด’ อีกด้วย ซึ่งคนไทยทั้งชาติจะ

ต้องมีลทินรับผิดในถ้อยคำพรูสวาทอยู่ในประ-
วัติศาสตร์...”^{๒๕}

วิกฤติการณ์ในลาวก่อนปี ค.ศ. ๑๙๖๑

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า แลถองการณ์ร่วมถนัด-
รั้งก็ เป็นผลโดยตรงจากวิกฤติการณ์ในประเทศ
ลาวในระยะนั้น กล่าวคือ หลังจากที่ประเทศ
ฝรั่งเศสแพ้เวียดนามห์ในสงครามเดียนเบียนฟูเมื่อ
ค.ศ. ๑๙๕๔ แล้ว ที่ประชุมระหว่างประเทศ
กรุงเจนีวาในปีนั้น ได้รับรองและยืนยันเอกราช
และอธิปไตยอย่างเต็มที่ของลาวใน ๒ เขต คือ
เขตของฝ่ายปะเทดลาวซึ่งนิยมคอมมิวนิสต์ใน
มณฑลพงสาลี และซำเหนือ กับเขตที่เหลือ ซึ่ง
อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลลาว จนกว่าจะมีการ
เลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ. ๑๙๕๕ หลังจากนั้นลาว
๒ ฝ่าย ก็จะรวมกันเป็นลาวเดียว และกองกำลัง
ของทั้งสองฝ่ายก็จะรวมเข้าเป็นกองทัพแห่งชาติ
ภายใต้การควบคุมและตรวจตราของคณะกรรมการ-
การควบคุมระหว่างประเทศ

เจตนาของข้อตกลงเจนีวา ค.ศ. ๑๙๕๔ ก็
เพื่อต้องการให้ลาวเป็นรัฐกันชนระหว่างฝ่ายคอม

๒๔. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน โทรเลขนายเกรแฮม มาร์ติน No. ๒๐๙๒ ถึงกระทรวงการต่างประเทศ
อเมริกัน 22 June 1965 (ต่อไปโทรเลขจากกรุงเทพฯ-วอชิงตัน ใช้ *จากกรุงเทพฯ* และโทรเลขจากวอ-
ชิงตันถึงกรุงเทพฯ ใช้ *ถึงกรุงเทพฯ*).

๒๕. พระยาศรภักย์พิพัฒน์ “หนังสือพิมพ์กับนักการเมือง” *วารสารสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย* ครอบคลุมปีที่
๒๔ แห่งการก่อตั้งสมาคมนักหนังสือพิมพ์ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๐๙ นำมาตีพิมพ์ใน *ศรภักย์ตาย* (บริษัทชุมนุม
ช่าง กรุงเทพฯ, ๒๕๑๑) ไม่มีเลขหน้า

มิวนิสต์ซึ่งขยายเขตอิทธิพลจากผืนแผ่นดินใหญ่ของจีนลงมาในเวียดนามเหนือกับอาณาบริเวณนอกเขตอิทธิพลคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์นี้ได้เป็นไปอย่างง่ายดายตามที่ที่ประชุมเจนีวาคิด เพราะหลังจากปี ค.ศ. ๑๙๕๔ การเมืองของลาวเริ่มแบ่งออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายปะเทดลาว มีกองกำลังประมาณ ๖,๐๐๐ คน ซึ่งเจ้าสุภานุวงศ์เป็นผู้นำและได้รับการสนับสนุนจากประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์ ฝ่ายนิยมความเป็นกลาง ซึ่งเจ้าสุวรรณภูมาเป็นผู้นำ และได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศส กับฝ่ายนิยมตะวันตก ประกอบด้วยคณะนายทหารและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เช่น เจ้าบุญอุ้ม และนายพลภูมิ โนสวันได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม ฝ่ายที่มโนบายปะทะกันอย่างแท้จริงนั้น คือฝ่ายปะเทดลาว กับฝ่ายนิยมตะวันตก ฝ่ายปะเทดลาวต้องการที่จะแสวงหาประโยชน์จากความเป็นกลางที่อ่อนแอของลาวเพื่อขยายอิทธิพลฝ่ายซ้ายครอบคลุมลาวโดยวิธีทางทางการเมือง โดยตั้งพรรคแนวลาวยุติชน ส่วนฝ่ายนิยมตะวันตกนั้นรู้สึกว่าการอำนาจและนโยบายของเจ้าสุวรรณภูมา ซึ่งคิดรวมลาวโดยวิธีจัดตั้งรัฐบาลผสมไม่ว่าจะที่จันทานกลวิธีแผ่อิทธิพลฝ่ายซ้ายได้ และเห็นว่าลาวควรจะต่อต้านการเข้าไปอยู่ใต้อิทธิพลนั้น สหรัฐฯซึ่งกำลังศรัทธาในนโยบายสกัดกั้นของดัลเลส

ได้ให้การสนับสนุนแก่ฝ่ายนิยมตะวันตกอย่างเต็มที่โดยเห็นว่าควรจะสร้างลาวให้เป็นปราการต้านการไหลบ่าของคอมมิวนิสต์

หลังความตกลงหยุดยิงในปี ค.ศ. ๑๙๕๔ ฝ่ายปะเทดลาวเริ่มเข้ามาอิทธิพลทางการเมืองในลาว ทั้ง ๆ ที่สหรัฐฯเองให้การสนับสนุนและช่วยเหลือฝ่ายนิยมตะวันตกอย่างมาก ในการเลือกตั้งเพิ่มเติม ๒๑ ที่นั่งในสภาปี ค.ศ. ๑๙๕๘ ฝ่ายปะเทดลาว ได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น จนอีกฝ่ายเกรงกลัว สหรัฐฯ จึงสนับสนุนนักการเมืองฝ่ายขวาบังคับให้เจ้าสุวรรณภูมานายกรัฐมนตรีลาออก และจัดตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๕๙ โดยไม่มีฝ่ายปะเทดลาวเข้าร่วมด้วย

รัฐบาลใหม่ของลาวได้ใช้กำลังบีบบังคับกองกำลังฝ่ายปะเทดลาว ๒ กองพันที่ยังไม่ยอมเข้าร่วมอยู่ในกองทัพแห่งชาติ แต่ไม่ได้ผล ฝ่ายปะเทดลาว ๑ กองพันฝ่าวงล้อมออกไปได้ และรวบรวมกำลังตั้งเป็นกองทัพขึ้นใหม่ด้วยการสนับสนุนของเวียดมินต์เข้ายึดเขตพงสาลีและข้าเหนืออีกครั้งหนึ่ง

ลาวมีการเลือกตั้งครั้งใหม่ในเดือนเมษายน ๑๙๖๐ ฝ่ายขวาได้รับชัยชนะเต็มสภาทั้ง ๕๙ ที่นั่ง แต่ฝ่ายซ้ายและฝ่ายนิยมความเป็นกลางตำหนิการเลือกตั้งอย่างรุนแรงว่าไม่บริสุทธิ์ และในเดือนสิงหาคม ๑๙๖๐ ขณะที่คณะรัฐบาลลาวไปเฝ้ากษัตริย์ที่หลวงพระบางทหารกลุ่มหนึ่งภายใต้การนำของนายร้อยเอกกองแล ได้ยึดอำนาจการปก-

ครองในเวียงจันทน์ มีผลให้ฝ่ายขวาของเจ้าสม-
สนิทต้องล้มไป ฝ่ายที่ซ้ายยึดอำนาจได้ให้เจ้าสุ
วรวงษ์มาจัดตั้งรัฐบาลขึ้นและ ประกาศตนเป็นผู้
นิยมความเป็นกลาง นายพลภูมิ โนสวัน ของ
ฝ่ายขวา ไม่ยอมจำนนต่อฝ่ายยึดอำนาจ ได้ลงมา
ตั้งมั่นอยู่ที่สุวรรณเขต แล้วรวบรวมกำลังต่อสู้
กับฝ่ายยึดอำนาจ จนในปลายปี ๑๙๖๐ สามารถ
ยึดเวียงจันทน์กลับคืนได้

การรุกไล่ของฝ่ายขวาทำให้เจ้าสุวรวงษ์มา
และคณะบางคนหนีจากเวียงจันทน์ไปพนมเปญ
เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๑๙๖๐ ส่วนร้อยเอกกองแล
กับผู้ร่วมมือฝ่ายปะเทดลาวได้ร้องขอความช่วยเหลือ
จากค่ายคอมมิวนิสต์ และรัสเซีย ได้ขนส่ง
อาวุธมาช่วยจากเวียดนามเหนือ การสู้รบระหว่าง
กองกำลังของฝ่ายร้อยเอกกองแลร่วมกับฝ่ายปะ-
เทดลาวที่ได้รับกำลังหนุนจากเวียดนามเหนือและ
โซเวียต สามารถทำความเสียหายให้กับแนวของ
รัฐบาลฝ่ายขวาอย่างมากตลอดแนวจากเหนือจด
ใต้ซีกที่ติดต่อกับเวียดนามเหนือและจีนคอมมิว-
นิสต์^{๒๖}

ท่าทีของรัฐบาลไทยต่อเหตุการณ์ในลาว

ตลอดเวลาที่สถานการณ์ทางการเมืองลาว
ผันผวน รัฐบาลไทยภายใต้การนำของจอมพล

สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถือเป็นเรื่องกระทบกระเทือน
เสรีภาพของประเทศ เพราะไทยอยู่ในจุดอันตราย
ต่อการรุกรานและแทรกซึมมากที่สุด จอมพล
สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้กล่าวปราศรัยกับประชาชน
ไทย หลังการรัฐประหารของร้อยเอกกองแลว่า
“ตั้งแต่เกิดรัฐประหารขึ้นในราชอาณาจักรลาว
เพียงชั่วเวลาเดือนเดียว คอมมิวนิสต์ในประเทศ
ไทยก็ได้กำเริบเสิบสานขึ้นมาเป็นอันมาก ถึงกับ
มีใบปลิว ซึ่งบอกเปิดเผยว่าเป็นกรรมการของ
คอมมิวนิสต์ในประเทศไทยกล่าวร้ายรัฐบาลและ
พยายามชักชวนคนไทยให้นิยมชมชอบและใช้
นโยบายแบบคอมมิวนิสต์ ซึ่งรัฐบาลต้องจับกุมผู้
มีส่วนในการกระทำอันนี้ไว้แล้วหลายคน เพียงแต่
เกิดรัฐประหารเดือนเดียว ยิ่งก่อความเดือดร้อน
ให้แก่ประเทศไทยได้ถึงปานนี้ ถ้าราชอาณาจักร
ลาวตกอยู่ในความควบคุมของคอมมิวนิสต์ โดย
สิ้นเชิง อันตรายจะมีขึ้นแก่ประเทศไทยสัก
เพียงไร”^{๒๗}

รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีนโยบาย
ต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเด็ดเดี่ยว พล.ฯ นายก
รัฐมนตรีเองถึงกับปวารณาตัวว่า “.... ข้าพเจ้า
จะต่อสู้จนสุดสิ้นลมหายใจ ทุกกระเบียดนิ้วแห่ง
ผืนแผ่นดินไทย ข้าพเจ้าจะรักษาไว้ด้วยชีวิตและ

๒๖. อรุณ ภาณุพงศ์ “ปัญหาใกล้บ้านกับองค์การส่วนภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” *สารานุกรม* ปีที่ ๑๓, ๒๕๐๖, หน้า ๒๕๒-๒๕๕.

๒๗. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ *คำแถลงของนายกรัฐมนตรี เรื่องสถานการณ์ในประเทศลาว ๒๑ กันยายน ๒๕๐๓* (บริษัทธนาคารพิมพ์ จำกัด, กรุงเทพฯ ฯ, ๒๕๐๓) หน้า ๖-๗

เลือดเนื้อของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะไม่ยอมให้ประเทศไทยตกเป็นทาสคอมมิวนิสต์ ในขณะที่ข้าพเจ้ายังมีชีวิตอยู่...”^{๒๘} พร้อมกันนี้รัฐบาลไทยก็ได้สืบเสาะเหตุการณ์ในลาว “ด้วยน้ำใจเป็นธรรม และหวังดีต่อประชาชนลาว” จนทราบหมดว่า อิทธิพลคอมมิวนิสต์ได้ครอบงำเวียงจันทน์หมดแล้ว และทราบต่อไปอีกว่า คนสำคัญและกำลังคนของคอมมิวนิสต์เข้ามาอยู่ที่ไหนในเวียงจันทน์ และเข้ามาได้อย่างไร^{๒๙}

เนื่องจากไทยคิดอยู่ตลอดเวลาว่า เมืองไทยเป็นเมืองเล็ก ถ้าจะต้องต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ซึ่งมีกำลังมหาศาล (เพราะไทยคิดตลอดเวลาเช่นกันว่า จีน เวียดนามเหนือ และโซเวียต รวมกำลังต่อสู้) ไทยจึงจำเป็นต้องพึ่งพาประเทศมหาอำนาจหรือองค์การนานาชาติ ในเวลานั้นที่สิ่งที่ดีที่สุดของไทย คือซีโต้กับสหรัฐ ฯ แต่ซีโต้ดูจะมีจุดอ่อนแออยู่หลายจุด เป็นต้นว่า ซีโต้ไม่มีกองกำลังส่วนกลางอย่างองค์การนาโต้ (NATO) ในยุโรป ความผูกพันในลักษณะความมั่นคงร่วมกันก็มีแต่เพียงหลวม ๆ และจุดอ่อนที่สำคัญก็คือ ซีโต้วางกฎไว้เมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕ ว่า การดำเนินการใด ๆ ต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์

จากสมาชิกทั้งหมด และต้องเป็นไปตามกระบวนการรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ

ในตอนต้นเดือนมกราคม ๑๙๖๑ รัฐบาลลาวแถลงว่า เวียดนามเหนือและจีนคอมมิวนิสต์เข้ามาช่วยรบในลาว และร้องเรียนให้ซีโต้ส่งคณะกรรมการเข้าไปสืบข้อเท็จจริง คณะมนตรีซีโต้ได้เรียกประชุมด่วน แต่การประชุมไม่ปรากฏผลออกมาเป็นการดำเนินการใด ๆ ทั้ง ๆ ที่เป็นเพียงกรณีสืบข้อเท็จจริงเท่านั้น ประเทศสมาชิกที่เห็นด้วยกับข้อเสนอ มีเพียงสหรัฐ ฯ และไทย ส่วนประเทศสมาชิกอื่น ๆ เช่น ฟิลิปปินส์ ปากีสถาน ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ แม้จะเห็นด้วย แต่ไม่ได้ดำเนินการอะไร สำหรับอังกฤษ และฝรั่งเศส นั้นปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง^{๓๐} และอีกครั้งหนึ่งในเดือนมีนาคม เมื่อกองทัพกระบวนการปะเทดลาวรบรุกในลาวหนักขึ้น ที่ประชุมระดับรัฐมนตรีของประเทศสมาชิกซีโต้ก็ทำได้เพียงแค่เตือนฝ่ายคอมมิวนิสต์ ให้วางมือจากลาว มิฉะนั้นจะ “เสี่ยง” ต่อการดำเนินการตอบโต้ที่เหมาะสม^{๓๑} ยิ่งเมื่อฝ่ายปะเทดลาวตีค่ายทหารวังเวียง ซึ่งอยู่ห่างจากเวียงจันทน์เพียง ๘๕ ไมล์ และบ้านผาตงแตกในเดือนพฤษภาคม

๒๘. เพิ่งอ้าง หน้า ๙-๑๙

๒๙. เรื่องเดียวกัน หน้า ๒-๓

๓๐. L.P. Singh, "Thai Foreign Policy : The Current Phase", *Asian Survey*, Vol. III, No. II, (November 1963), pp. 536-537.

๓๑. Donald E. Nuechterlein. "Thailand and SEATO : A Ten-Year Appraisal," *Asian Survey* Vol. IV, No. 12, (December 1964), p. 1178.

๑๙๖๑ รัฐบาลไทยก็ยิ่งวิตกมากขึ้น แต่มองไม่เห็นวี่วี่ว่าได้ทำอะไรได้มากไปกว่าแสดงข้อขัดแย้งภายใน และความแตกต่างของประโยชน์ส่วนตัวของประเทศสมาชิก รูปการณ์ในลักษณะนี้ บ่งชี้ชัดแจ้งว่าซีได้เป็น “เสือกระดาษ” จริงตามที่ จินคอมมิวนิสต์ได้ให้สัญญา

สำหรับสหรัฐ ฯ ซึ่งไทยเคยมอบความไว้วางใจอย่างมากนั้น ก็ดูจะไม่ได้ดำเนินอะไรอย่างจริงจังในเรื่องลาว ที่จริงก่อนหน้านั้น ไทยเคยชื่นชมสหรัฐ ฯ มากในบทบาท “ตำรวจโลก” เช่นกรณี ที่สหรัฐ ฯ จัดการกับเบอร์ลิน และได้หวนในระหว่างปี ๑๙๕๕-๑๙๕๙ ตลอดจนการสนับสนุนฝ่ายนิยมตะวันตกในลาว ในระยะปี ๑๙๕๙ ไทยถึงกับออกโรงโจมตีคณะรัฐประหารลาวของกองแลที่ออกแถลงการณ์ ประณามสหรัฐ ฯ และประกาศนโยบายจะกำจัดชนชาติอเมริกันออกจากประเทศลาวว่า ช่างไม่รู้จักมีกตัญญูต่อกตเวทิต่อสหรัฐ ฯ เสียบ้างเลย ทั้ง ๆ ที่สหรัฐ ฯ ช่วยเหลือลาวมามากมาย^{๓๒}

หลังจากที่ร้อยเอกกองแลโค่นผู้นำฝ่ายขวาในลาวลงเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๖๐ สหรัฐ ฯ เริ่มลดท่าทีที่เคยสนับสนุนลาวฝ่ายขวา ลงไปอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ไทยเกิดความไม่แน่ใจ

มากขึ้น และเมื่อหันไปดูเหตุการณ์ที่เพิ่งผ่านมา ก็ยังเห็นความไม่เป็นมิตรของสหรัฐ ฯ ต่อไป เช่น ในกรณีที่สหรัฐ ฯ ลดความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่เคยให้ในปี ค.ศ. ๑๙๕๕-๑๙๖๐ จากจำนวน ๒๔.๔ ล้านดอลลาร์ ลงมาเหลือ ๒๓.๘ ล้านดอลลาร์ ในปี ค.ศ. ๑๙๖๐-๑๙๖๑^{๓๓} นอกจากนี้สหรัฐ ฯ ยังไปตกลงกับรัฐบาลอินเดียประมาณตอนกลางปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ที่จะขายข้าวและเครื่องบริโภคอื่น ๆ ในราคาถูกให้แก่อินเดีย ซึ่งไทยถือว่าเป็นการตัดหน้ากัน เพราะรัฐบาลไทยขณะนั้นกำลังพยายามที่จะเสนอขายข้าวให้อินเดียอยู่พอดี รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ อ้างว่า ความตกลงดังกล่าวระหว่างสหรัฐ ฯ กับอินเดียนี้ จะทำให้ราคาข้าวของไทยต้องตกต่ำลง ๕๐% นายถนัด คอมันตร์ เองไม่พอใจมากถึงกับประกาศว่า ไทยควรจะประท้วงสหรัฐ ฯ เสียบ้าง และยังขู่ว่า ไทยอาจจะตัดความสัมพันธ์กับสหรัฐ ฯ ก็ได้^{๓๔}

รัฐบาลไทยไม่เพียงแต่ขู่เท่านั้น แต่ยังใช้โซเวียตเข้ามาเป็นเครื่องมือต่อรองความสำคัญของไทย โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เชิญทูตโซเวียตเข้ามาพบในเดือน ธันวาคม ๑๙๖๐ เพื่อเจรจาเรื่องที่ไทยขอให้รัฐบาลโซเวียตพิจารณาความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจสำหรับแผนพัฒนา

๓๒. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สถานการณ์ในลาว หน้า ๒

๓๓. L.P. Singh. อ้างแล้ว หน้า ๕๓๗

๓๔. ตันย ทองใหญ่ “ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๐๖)” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๑๘, หน้า ๒๓๘-๒๓๙

๖ ปี^{๓๕} ที่จริงในอดีตเราพบว่าผู้นำของไทยได้เคยใช้อิทธิพลรัสเซียยับยั้งการขยายอำนาจทางการเมืองของมหาอำนาจมาก่อน คือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงนำพระราชสาส์นส่วนพระองค์ถึงพระเจ้าซาร์นิโคลาสที่ ๒ ขอร้องให้พระเจ้าซาร์ใช้อิทธิพลที่เกิดจากความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัสเซียกับฝรั่งเศส ชักจูงให้รัฐบาลฝรั่งเศสระงับการข่มขู่ประเทศไทย เพื่อสิทธิพิเศษทางการค้าและดินแดน^{๓๖}

ที่จริงสหรัฐ ฯ เองเข้าใจทำที่น้อยใจของไทยอยู่เหมือนกัน และพยายามจะปลอมใจไม่ให้ไทยตกใจต่อสถานการณ์ในลาวจนเกินไป จะเห็นได้ว่าในช่วงปลายปี ๑๙๖๐ ถึงต้นปี ๑๙๖๑ สหรัฐ ฯ ให้สัญญาประกันความช่วยเหลือกับไทยถึง ๓ ฉบับ กล่าวคือ ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๖๐ นายยู. อเล็กซิส จอห์นสัน เอกอัครราชทูตอเมริกันประจำประเทศไทย มีจดหมายถึงนายถนัด คอมันตร์ ความว่า “....รัฐบาลอเมริกันขอยืนยันต่อประเทศไทยว่า ถ้าหากสถานการณ์ในลาวทำให้ประเทศลาวหรือประเทศไทยถูกบุกรุกจากฝ่ายคอมมิวนิสต์แล้ว สหรัฐ ฯ จะพิจารณาดำเนินการตอบโต้ที่เหมาะสมตามพันธะของสนธิ-

สัญญาซีโต้....”^{๓๗} และอีก ๕ วันต่อมา คือในวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๑๙๖๐ ประธานาธิบดีไอเซนเฮาว์ มีจดหมายถึงจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ “ยืนยันความตั้งใจอันเด็ดเดี่ยวของสหรัฐ ฯ ในอันที่จะรักษาไว้ซึ่งข้อผูกพันตามสัญญาที่มีต่อไทย” และขอร้องให้ไทยให้ความสนับสนุนสหรัฐ ฯ อย่างสุดความสามารถในการขจัดการรุกรานและแทรกซึมของฝ่ายคอมมิวนิสต์^{๓๘} และในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๖๑ ประธานาธิบดีเคนเนดีก็มีจดหมายถึงจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ฉบับหนึ่งว่า “ขอให้คำมั่นกับ ฯพณฯ ท่านว่า เมืองไทยจะได้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่จากสหรัฐ ฯ ในการต่อต้านการรุกรานแทรกซึมของคอมมิวนิสต์” พร้อมทั้ง “ยืนยันความตั้งใจที่จะถือว่าเอกราชและเสถียรภาพของประเทศไทยเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของสหรัฐ ฯ สหรัฐ ฯ จะถือเมืองไทยเป็นเสมือนเพื่อนและพันธมิตร”^{๓๙}

เมื่อกองทหารลาวฝ่ายนิยมตะวันตกจำนวนมากแตกตื่นหนีทหารปะเทดลาวข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาในเขตไทยทางด้านอีสานในเดือนมีนาคม ๑๙๖๑ สหรัฐ ฯ ให้ความคุ้มครองประเทศไทยหนักแน่นยิ่งขึ้น กำลังหน่วยนาวิกโยธินอเมริกันประมาณ ๑๐,๐๐๐ คน ซึ่งกำลังฝึกซ้อมรบซีโต้

๓๕. ดนัย ทองใหญ่ อังแล้ว หน้า ๒๔๐

๓๖. กอบแก้ว สุวรรณทัต อังแล้ว หน้า ๑๙

๓๗. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน Mr. H.L.T. Koren - Mr. Kaysen, White House, “U.S. Assurances and Commitments to Thailand,” 7 March, 1962.

๓๘-๓๙. เรื่องเดียวกัน

ในขณะนั้น ได้เคลื่อนกำลังขึ้นไปตั้งมั่นอยู่ที่จังหวัดอุตรธานี^{๔๐} นายถนัด คอมันตร์ ได้อธิบายวัตถุประสงค์ของกลุ่มทหารอเมริกันชุดแรกนี้ ไว้เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๔ หรืออีก ๑๒ ปีหลังจากเกิดเหตุว่า “การส่งกองกำลังทหารต่างดาวเข้ามาตั้งอยู่ในดินแดนไทยครั้งนี้ มีความหมายหนักไปในทางการเมืองเพื่อเป็นการขู่ซ้ำทับมิให้ฝ่ายที่รุกกล้าเข้ามาใกล้ชายแดนไทยและเมืองสำคัญของราชอาณาจักรลาว มีความซีกheimคิดที่จะเคลื่อนกำลังของตนให้กว้างขวางต่อไป...”^{๔๑}

สหรัฐอเมริกาถ่วงนโยบายความเป็นกลางของลาว

แม้ว่าสหรัฐฯ ยังคงยืนหยัดนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเด็ดเดี่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่นับจากต้นปี ค.ศ. ๑๙๖๑ เป็นต้นมา รัฐบาลเคนเนดีได้เริ่มตระหนักว่านโยบายที่น่าจะสนองรับกับสภาพความเป็นจริงในลาวมากที่สุด ก็คือ การส่งเสริมให้ลาวมีรัฐบาลที่เป็นกลาง บริหารงานในรูปแบบรัฐบาลผสมระหว่างสามฝ่ายในลาว สหรัฐฯ จึงได้ร่วมมือกับอังกฤษชักชวนฝ่ายคอมมิวนิสต์ให้มาเจรจาหาทางตกลงหยุดยิงในปัญหาลาว โดยจะให้มีคณะ

กรรมการควบคุมระหว่างประเทศ ควบคุมการหยุดยิงแบบสนธิสัญญาเจนีวา ค.ศ. ๑๙๕๔

ท่าทีของสหรัฐฯ ที่เปลี่ยนจากการใช้มาตรการข่มขู่เด็ดขาดทางทหารมาเป็นการใช้มาตรการทางการทูตผ่อนคลายการรุกรานของขบวนการปะเทดลาวนี้อาจจะเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน คือ

ประการแรก สภาพการสู้รบในลาวมีแนวโน้มว่าฝ่ายนิยมคอมมิวนิสต์จะชนะ และฝ่ายนิยมตะวันตกไม่สามารถดำเนินการปราบปรามคอมมิวนิสต์ได้อย่างเด็ดขาด เพราะในขณะนั้นฝ่ายปะเทดลาวยึดพื้นที่ได้ถึง ๓ ใน ๕ ของประเทศ^{๔๒} นอกจากนี้ประเทศมหาอำนาจฝ่ายคอมมิวนิสต์ เช่นรัสเซีย สนับสนุนฝ่ายปะเทดลาวอย่างเปิดเผย โดยส่งกำลังและอาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ ให้ หน่วยสืบราชการลับของสหรัฐฯ รายงานว่านับจากวันที่ ๔ ธันวาคม ๑๙๖๐ รัสเซียส่งอาวุธและอาหารให้ฝ่ายร้อยเอกกองแลวันละไม่ต่ำกว่า ๕๐ ตัน^{๔๓} สหรัฐฯ จึงไม่กล้าเสี่ยงที่จะเข้าปฏิบัติการทางทหารในลาว เพราะการสู้รบอาจขยายเป็นสงครามโลกได้

ประการที่สอง สมาชิกสำคัญของซีโต้ ๒ ประเทศ คืออังกฤษและฝรั่งเศส ไม่สนับสนุน

๔๐. พันศักดิ์ วิญญรัตน์ “อธิปไตยกับความมั่นคงของไทย” *ไกรละเมิดอธิปไตย* (โรงพิมพ์พิมพ์เนต, กรุงเทพฯ, ๒๕๑๘) หน้า ๘๘

๔๑. ถนัด คอมันตร์ “ประเทศไทยกับกองกำลังทหารต่างดาว”, *สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, (สิงหาคม ๒๕๑๗) ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๘ หน้า ๓๗

๔๒. Hugh Toye, *Laos: Buffer State or Battleground* (London: Oxford University Press, 1968), pp. 154-170.

๔๓. *กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน* “Internal Political Situation in Laos”, Situation Paper, (May 1961), p.4.

ปฏิบัติการทางทหารในลาว ฝรั่งเศสเห็นว่าซีโต้ เป็นเพียงองค์กรสำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับลาวเท่านั้น และเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นเรื่อง ภายในของลาวเอง ไม่ใช่เกิดจากภัยรุกรานจาก ภายนอก นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังยุ่งอยู่กับปัญหา อัลจีเรีย จนช่วยอะไรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ได้^{๔๔} ส่วนอังกฤษนั้นยินดีที่จะให้ลาวเป็น คอมมิวนิสต์มากกว่าที่จะต้องเปิดฉากรบกับกลุ่ม ประเทศคอมมิวนิสต์^{๔๕}

และประการสุดท้าย การทำรัฐประหารที่ คิวบา เพื่อล้มล้างรัฐบาล ดร. ฟิเดล ดัสโตร ประสบความสำเร็จ ทำให้รัฐบาลเคนเนดีถูก โจมตีอย่างหนัก

ประธานาธิบดีเคนเนดี พยายามใช้เครื่องมือ ทางการทูตชักจูงประเทศฝ่ายเสรีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้เห็นด้วยกับข้อเสนอจัดตั้งรัฐบาล ลาวผสม และเข้าร่วมประชุมพิจารณาปัญหาที่ กรุงเจนีวาในเดือน พฤษภาคม ๑๙๖๑ สำหรับ เมืองไทยดูเหมือนสหรัฐ ฯ จะเอาใจเป็นพิเศษด้วย วิธีการต่าง ๆ กล่าวคือ

ในปลายเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๑ รัฐบาล อเมริกันได้ส่งนาย **ดิน รัลส์** รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศเข้าร่วมประชุมกับคณะ

มนตรีซีโต้ที่กรุงเทพฯ ฯ นายดิน รัลส์ ได้เข้าพบ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๑๙๖๑ พร้อมด้วยคำยืนยันจากประธานาธิบดี เคนเนดีว่า สหรัฐ ฯ จะช่วยเหลือไทยอย่างเต็มที่ ในกรณีที่ถูกรุกรานจากคอมมิวนิสต์^{๔๖} และอีกสอง เดือนต่อมา คือในเดือน พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๖๑ รองประธานาธิบดีลินดอน บี. จอห์นสัน เดินทางมาเยือนภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวม ทั้งเมืองไทยและเวียดนามใต้ รองประธานาธิบดี จอห์นสันได้ให้คำรับรองแก่บรรดาผู้แทนประเทศ ซีเอาโต้ที่กรุงเทพฯ ฯ ว่า “กำลังของซีโต้จะต้อง ไม่เป็นแคร์ริบับันพิมพ์ติดเท่านั้น”^{๔๗} พร้อมกับ นี้รองประธานาธิบดีจอห์นสันได้พบจอมพลสฤษดิ์ ถึง ๓ ครั้ง และมอบจดหมายจากประธานาธิบดี เคนเนดีถึงจอมพลสฤษดิ์ด้วย การสนทนากันแต่ละครั้งกินเวลากว่าสองชั่วโมง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องสถานการณ์ในลาว จอมพลสฤษดิ์ได้พยายาม ชี้แจงให้รองประธานาธิบดีจอห์นสันเข้าใจว่า เมืองไทยตกอยู่ในฐานะล่อแหลมต่อวิกฤติการณ์ ที่คอมมิวนิสต์รุกรานทางด้านชายแดนลาวอย่างไร และเสนอกำลังทหารไทยเข้าช่วยรบขั้นเด็ดขาด ในลาวถึง ๗๐,๐๐๐ คน พร้อมกับขอให้สหรัฐ ฯ ส่งกองทัพอเมริกันเข้ามาช่วยรบในลาวด้วย แต่

๔๔. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน “Evaluation of Laos 1959-1960”, Situation Paper, (May 1961).

๔๕. เพิ่งอ้าง p.5

๔๖. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน Memo “US Assurance and Commitments to Thailand” 7 March, 1962 (Top Secret)

๔๗. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน จากกรุงเทพฯ ฯ No. 2979, May 18, 1961.

รองประธานาธิบดีจอห์นสันไม่เห็นด้วย โดยบอกว่าคนอเมริกันอาจจะประท้วงได้ เพราะคนอเมริกันยังเชื่อว่าคนลาวไม่ได้รบกันจริง ๆ จัง ๆ นอกจากนี้ถ้าหากอเมริกันส่งกองทัพมา รุสเซียก็จะสนับสนุนอีกฝ่ายหนึ่งเพิ่มขึ้น สงครามอาจลุกลามใหญ่โตออกไป รองประธานาธิบดีจอห์นสัน จึงพูดเกลี้ยกล่อมให้จอมพลสฤษดิ์ สนับสนุนข้อเสนองของอเมริกาในเรื่องที่จะให้ลาวเป็นกลาง และขอร้องให้จอมพลสฤษดิ์ เข้าประชุมที่เจนีวาเองเพราะจะทำให้มีน้ำหนักมากขึ้น และขอให้ช่วยพูดกับรัฐบาลลาวให้จัดส่งผู้แทนไปเข้าร่วมประชุมด้วย และสิ่งที่แน่นอนที่สุด ตลอดการเจรจาก็คือ รองประธานาธิบดีจอห์นสันได้ให้คำมั่นสัญญาว่าอเมริกาจะช่วยป้องกันการรุกรานจากฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างสุดกำลัง^{๔๘}

ของขบวนการขึ้นหนึ่งที่อเมริกาให้กับไทยก็คือ ในปลายเดือนมิถุนายน ๑๙๖๑ รัฐบาลอเมริกันได้อนุมัติเงินช่วยบำรุงกองทัพไทย ๑,๐๐๐ ล้านบาท โดยที่รัฐบาลไทยต้องสมทบเงินช่วย ๑๐ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนเงินทั้งหมด^{๔๙}

ท่าทีของไทยต่อความเป็นกลางของลาว

คำมั่นสัญญา ๔ - ๕ ฉบับที่สหรัฐฯ ให้กับไทยภายในระยะเวลาเพียง ๔-๕ เดือน ในช่วงปลายปี ๑๙๖๑ ถึงต้นปี ๑๙๖๒ กิติ หรือ เงิน

บำรุงขวัญทัพไทยจำนวนหมื่นมาจากสหรัฐฯ กิติ หรือหน่วยนาวิกโยธินอเมริกันที่เข้ามาตั้งฐานทัพอยู่ที่อุดรธานี เพื่อคอยขู่สกัดฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาวกิติ มิได้ทำให้รัฐบาลไทยเห็นด้วยกับนโยบายเรื่องความเป็นกลางของลาว รัฐบาลไทยเห็นว่า เจ้าสุววรรณภูมุนำฝ่ายเป็นกลางของลาวเป็นผู้นิยมและรับรองทั้งสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประเทศจีน ไทยจึงคัดค้านอย่างแข็งขัน แต่สหรัฐฯ ก็ไม่สนใจ นายถนัด คอมันตร์ ถึงกับแถลงออกมาอย่างท้อแท้ว่า ไทยชกจะเริ่มรู้สึกตัวมากขึ้นทุกทีแล้วว่า สหรัฐฯ หันไปสนใจประเทศที่ไม่มีความผูกพันกับสหรัฐฯ มากกว่าไทยที่เป็นมิตรสนิท และทำให้ไทยต้องคิดถึงอนาคตของตนเองว่าจะเป็นเช่นไร ถ้าหากไทยต้องตกอยู่ในสภาพที่ถูกภัยคุกคามเหมือนกับที่ลาวประสบอยู่^{๕๐} ก่อนเดินทางไปเข้าประชุมพิจารณาปัญหาความเป็นกลางของลาวที่เจนีวา นายถนัดได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า

“..... ในเรื่องความเป็นกลางของลาว ถ้าหากเป็นความต้องการของประชาชนลาวที่ต้องการเป็นกลางแล้วประเทศไทยก็ไม่ขัดข้อง แต่ลาวต้องเป็นกลางอย่างแท้จริง มิใช่เป็นกลางแบบที่เปิดให้มีการทำลายเอกราชของลาว เพื่อเข้าครอบครองลาว ความเป็นกลางเช่นนี้

๔๘. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกา จากกรุงเทพฯ No. 2096, May 19, 1961.

๔๙. Bangkok Post, June 22, 1961.

๕๐. กนัย ทองใหญ่ อ้างแล้ว หน้า ๒๓๕

ไทยก็ยอมไม่ได้ เพราะเป็นการกระทบถึงไทย ด้วย....”^{๕๑}

หนึ่งในระหว่างการประชุมที่กรุงเจนีวา ผู้แทนของรัฐบาลไทย ไม่ว่าจะเป็นนายถนัด คอมันตร์ นายดิเรก ชัยนาม หรือนายกนิษฐ์ ศุภมวงคณ ต่างพยายามพูดโน้มน้าวให้ประเทศมหาอำนาจและประเทศฝ่ายโลกเสรีเลิกล้มความคิดที่จะให้ลาวเป็นกลาง โดยชี้แจงเหตุผลว่า ความเป็นกลางของลาวอาจจะกลายเป็นเหยื่อล่อที่สำคัญของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ในลักษณะที่นำเอาลัทธิคอมมิวนิสต์ เข้ามาประชิดเขตแดนไทย^{๕๒} นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังแสดงท่าทีหลายอย่างให้ประเทศอื่น ๆ เห็นว่า ไทยจะคัดค้านความเป็นกลางของลาวจนถึงที่สุด และอาจจะหาหนทางอื่นแก่ ไซออนทรายท์ที่กำลังล่อแหลมต่อความมั่นคงของชาติ เช่น คณะผู้แทนของไทยได้เดินออกจากที่ประชุมเจนีวาในเดือนมิถุนายน ๑๙๖๑ เพราะไม่เห็นด้วยที่ผู้แทนลาวฝ่ายเจ้าสุภานุวงศ์ และเจ้าสุวรรณภูมิ ซึ่งไทยถือว่าเป็นรัฐบาลที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของลาวมีสิทธิเข้าร่วมประชุม และในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกัน ในการประชุม

สมัยพิเศษ ของสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ เมื่อมีการยกกรณีขัดแย้งระหว่างฝรั่งเศสกับตุนิเซียเข้าที่ประชุม ผู้แทนไทยได้ออกเสียงเข้าข้างฝ่ายกลุ่มประเทศเอเชีย-แอฟริกา ซึ่งเป็นกลางให้ประนามฝรั่งเศส นับเป็นการออกเสียงที่แตกต่างจากที่ไทยเคยทำมา เพราะทุกครั้งไทยจะออกเสียงเข้าข้างกลุ่มประเทศตะวันตก

นอกเหนือจากพฤติกรรมสองอย่างดังกล่าว ไทยยังเป็นตัวตั้งตัวตีจัดตั้งสมาคมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ “อาสา” (ASA) ซึ่งประกอบด้วย ไทย ฟิลิปปินส์ และสหพันธรัฐมลายา เพื่อร่วมมือกันในด้านเศรษฐกิจและสังคม ดูราวกับเป็นความพยายามที่จะลดความผูกพันในการรับความช่วยเหลือจากอเมริกา^{๕๓} นายถนัด คอมันตร์ ได้แสดงปาฐกถาที่สมาคมอเมริกันในประเทศไทย กล่าวหาสหรัฐฯ ตรงๆว่า สถานการณ์ในเมืองไทยที่เลวร้ายลงทุกวันนี้ เป็นความผิดของประเทศหนึ่งที่ต้องการเป็นมิตรกับไทย แต่ขาดความสนใจ ขาดความรับผิดชอบ ขาดการตัดสินใจ และขาดไหวพริบ^{๕๔}

๕๑. กระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพฯ ข่าวกรมสารนิเทศ กำให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๐๔

๕๒. ไบรด์ทอร์รายละเอียดยเพิ่มเติมจาก *Thailand at The Geneva Conference on Laos*, Information Department, Ministry of Foreign Affairs, (Bangkok : Choom Noom Chang Printing Press, 1961), pp. 1-51.

๕๓. คณีย์ ทองใหญ่ อ่างแก้ว หน้า ๒๔๘

๕๔. กระทรวงการต่างประเทศไทย สุนทรพจน์ ๖พฤษฯ ถนัด คอมันตร์ ธันวาคม ๒๕๐๕ หน้า ๖๖

อย่างไรก็ตาม ความแข็งแกร่งของไทยก็ไม่
คงเส้นคงวา เพราะทุกครั้งที่สหรัฐฯ ให้สิ่งล่อใจ
เพื่อปลอบขวัญ ทำทีของไทยจะอ่อนลงทันที เป็น
ต้นว่า เมื่อสหรัฐฯ ให้เงินบำรุงกองทัพไทย
๑,๐๐๐ ล้านบาท ในปลายเดือนมิถุนายน ๑๙๖๑
ดังที่กล่าวมาแล้ว คณะผู้แทนไทยซึ่งเดินออกจาก
ที่ประชุมเจนีวาเมื่อกลางเดือนมิถุนายน ก็เดิน
กลับเข้าที่ประชุมใหม่ ทั้งนี้คงเป็นเพราะความ
เกรงใจสหรัฐฯ ในฐานะได้ไผ่ใหญ่ของการประ-
ชุม นอกจากนี้ในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน จอม
พลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยังได้กล่าวปราศรัย แสดง
ไมตรีจิตอย่างอ่อนหวานต่อสหรัฐฯ ฯพณฯ ท่าน
กล่าวว่า

“..... ความจริงที่ว่าประเทศไทยเราซึ่ง
เป็นมิตรแท้ของสหรัฐฯ กลับได้รับความช่วยเหลือ
น้อยกว่าบางประเทศที่เป็นมิตรเทียมซึ่งในบาง
ครั้งก็แสดงตนเป็นปรปักษ์ต่อสหรัฐฯ โดยเปิดเผย
นั้นเราก็ไม่ควรจะเก็บเอามาเป็นเรื่องน้อยเนื้อ
ต่ำใจ หรือคิดเปลี่ยนแปลงนโยบายด้วยเหตุนี้ เพราะ
เกียรติศักดิ์ของชาติเป็นสิ่งที่ควรจะรักษาไว้
ความช่วยเหลือทางการเงินและวัตถุ ก็มี ความ
สำคัญมาก แต่ความสัมพันธ์ทางจิตใจมีความ
สำคัญมากกว่า ข้าพเจ้าไม่ต้องการให้ชาติไทย
เราดำเนินนโยบายกว้างไกล เพื่อหาประโยชน์
เป็นเงินทอง ข้าพเจ้ายังเชื่ออยู่เสมอในสุภาษิต

อังกฤษที่เขาเรียกว่า *Honesty is the best po-
licy* ความซื่อตรงเป็นนโยบายที่ดีที่สุด

ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ประเทศไทยเราสามารถ
ให้ความไว้วางใจแก่สหรัฐฯ อเมริกาได้เป็นอันมาก
เราจึงควรรักษาความสัมพันธ์อันดีกับสหรัฐ-
อเมริกาไว้ และสร้างความเห็นอกเห็นใจระหว่าง
กันและกันให้มั่นคงอยู่เสมอ.....”๕๕

การเจรจาระหว่างสหรัฐอเมริกา - ไทย เพื่อแก้ ไบสนธิสัญญาขี้ไต้

หลังการประชุม ๑๔ ชาติ ที่กรุงเจนีวา ใน
ปี ๑๙๖๑ สถานการณ์ในลาวยังคงตึงเครียด ขณะ
เดียวกันสัมพันธ์ภาพระหว่างไทยกับประเทศ
เพื่อนบ้าน ๒ ประเทศ คือ กัมพูชา และพม่า
เป็นไปอย่างไม่ราบรื่นนัก ไทยมีเรื่องวิวาทกับ
กัมพูชา เรื่องเขาพระวิหาร ส่วนพม่าก็กล่าวหา
ว่า ไทยให้การสนับสนุนทหารจีนก๊กมินตั๋งซึ่งมี
อยู่ทางภาคเหนือไทยประมาณ ๕,๐๐๐ คน ให้ก่อ
กวนอยู่ทางชายแดนพม่า และฝ่ายปะเทดลาวและ
รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนกล่าวหาว่าไทย
ส่งทหารเข้าไปช่วยรบในลาว ความมั่นคงของไทย
จึงตกอยู่ในสภาวะล่อแหลม รัฐบาลจอมพล
สฤษดิ์ จำเป็นต้องดำเนินการขจัดขีดจำกัดกับปัญ-
หาลาวจุดที่อันตรายที่สุดของไทย

ไทยตระหนักดีว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะให้
สหรัฐฯ เลิกสนับสนุนนโยบายเรื่องลาวเป็นกลาง ทาง

๕๕. จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ “คำปราศรัยเนื่องในโอกาสวันครบรอบ ๑๐ ปี แห่งการลงนามความตกลง
ร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในทางเศรษฐกิจและวิชาการ” ประมวลสุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พ.ศ.
๒๕๐๒-๒๕๐๔ (โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ ๒๕๐๓) หน้า ๔๗๘-๘

ออกที่เหลือทางเดียวก็คือ ขอแก้ไขเงื่อนไขสนธิสัญญาซีโต้ โดยเฉพาะหลักในเรื่องเสียงเห็นชอบโดยเอกฉันท์ของประเทศสมาชิก

ในตอนต้นเดือนกันยายน ๑๙๖๑ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เริ่มพูดถึงการแก้ไขสนธิสัญญาซีโต้ ให้มีประสิทธิภาพขึ้น พอๆ ท่านกล่าวว่า

“..... สมาชิก ส.ป.อ. ไม่ได้มีแนวคิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจริงๆ แม้แต่ผลประโยชน์ของบางประเทศก็ไม่ตรงกับผลประโยชน์ของสมาชิกส่วนมาก ความสนใจในจุดหมายและอุดมคติของ ส.ป.อ. ก็ไม่เท่ากัน บางประเทศก็สนใจน้อย (หมายถึงฝรั่งเศสและอังกฤษ - ผู้เขียน) เพราะมีผลประโยชน์และความกังวลห่วงใยอยู่ทางอื่น ไม่อยากให้เกิดภาวะความรับผิดชอบอะไรขึ้นทางนี้จึงพยายามชักจูงหรือเหนี่ยวรั้งมิให้องค์การ ส.ป.อ. แสดงบทบาทที่ควรแสดง หรือทำงานก้าวหน้าไปในทางที่ควรจะไป.....”^{๕๖}

อย่างไรก็ตามจอมพลสฤษดิ์เพียงแต่ขอให้มีการปรับปรุงเท่านั้นไม่ใช่ว่าจะต้องล้มซีโต้ เพราะซีโต้ยังทำประโยชน์อยู่มาก และ “ถ้ามีใครมาแนะนำให้ประเทศไทยออกจาก ส.ป.อ. โดยด่วนหรือเร็วเกินไป..... ก็เห็นว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะต้องคิดอย่างนั้น”^{๕๗}

ในวันที่ ๑ ตุลาคม ๑๙๖๑ นายถนัด คอมันตร์ เดินทางไปเจรจากับรัฐบาลอเมริกัน ในสาระสำคัญ ๓ ประการ ประการแรก นายถนัดต้องการให้คำมั่นสัญญาว่า ถ้าฝ่ายประเทศลาว รุกล้ำเข้ามาในเขตแดนไทย สหรัฐฯ จะช่วยรบ โดยไม่ต้องรอความเห็นชอบจากสมาชิกซีโต้ ประเทศอื่น ๆ ประการที่สอง ขอให้สหรัฐฯ พิจารณาแก้ไขข้อตกลงว่าด้วยการออกเสียงของประเทศสมาชิกซีโต้เพื่อให้ซีโต้เป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพ ไม่เป็นเพียง “แจกันดอกไม้ประดับโต๊ะ” และประการสุดท้าย ไทยต้องการขอความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากสหรัฐฯ เพื่อหลักประกันต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ พร้อมกันนี้รัฐมนตรีต่างประเทศก็นำจดหมายจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มอบให้ประธานาธิบดีด้วย จอมพลสฤษดิ์ได้ชี้แจงให้ประธานาธิบดีทราบที่ *รัฐบาลไทยต้องการให้รัฐบาลลาวเป็นกลาง ชนิดที่ปลอดจากการแทรกแซงภายนอกโดยสิ้นเชิง*^{๕๘}

สหรัฐฯ ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอแก้ไขสนธิสัญญาซีโต้ ด้วยเหตุผลที่ว่า จะกระทบกระเทือนสัมพันธภาพระหว่างสหรัฐฯ กับอังกฤษและฝรั่งเศส และที่สหรัฐฯ กาลังก็คือ ทั้งสองประเทศ

๕๖. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ “คำปราศรัยเนื่องในวันครบรอบปีที่ ๗ แห่งการลงนามในสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” *อ้างแล้ว* หน้า ๔๗๒-๔๗๓

๕๗. *เรื่องเดียวกัน* หน้า ๔๗๓

๕๘. Surachai Sirikrai, “Thai - American Relations in The Laotian Crisis, 1960-62” (Unpublished Doctoral dissertation, State University of New York at Binghamton, 1979), pp. 227-228 (The first draft)

อาจจะถอนตัวออกจากซีโต้ ถ้าเป็นเช่นนั้น สหรัฐฯ ก็จะเป็นประเทศตะวันตกเพียงประเทศเดียวที่อยู่ในซีโต้ อย่างไรก็ตาม เพื่อผ่อนคลายความหวาดกลัวต่อสถานการณ์ลาวของรัฐบาลไทย ประธานาธิบดีเคนเนดี ได้ย้ำคำยืนยันที่ว่า สหรัฐฯ จะช่วยป้องกันประเทศไทยอย่างสุดกำลังในกรณีที่ถูกรุกรานจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ และจะให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น^{๕๙}

ประมาณเดือนธันวาคม ๑๙๖๑ - มกราคม ๑๙๖๒ สถานการณ์ในลาวเลวร้ายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อกองทัพฝ่ายปะเทดลาวตีหมู่บ้านนาโม ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองสาย ที่พรมแดนตอนเหนือของ ไทยเพียง ๓๐ ไมล์ แต่ก นายถนัด คอมันตร์ จึงเสนอต่อสหรัฐฯ เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๑๙๖๒ ให้แก้ไขระบบการออกเสียงของซีโต้จากเสียงเอกฉันท์มาใช้การออกเสียง ๓ ใน ๔ แทน และไทยขอให้พิจารณาข้อเสนอภายในปลายเดือน มีนาคม เป็นอย่างช้าที่สุด^{๖๐} ขณะเดียวกัน

วิฤกษ์กระจายเสียงกรมประชาสัมพันธ์ ออกข่าว ปรั๊กปรำบรรดากลุ่มประเทศตะวันตกที่สนับสนุน ให้ลาวจัดตั้งรัฐบาลผสมว่า เป็นการช่วยผลักดัน ให้ลาวเป็นคอมมิวนิสต์เร็วขึ้นเหมือนกับที่เคย ทำผิดมาแล้วในอดีต ปลอมให้จีน เวียดนามเหนือ และลาวอีกครั้งประเทศเป็นคอมมิวนิสต์ บท ความวิทยุยังอ้างคำพูดของ “คนสำคัญคนหนึ่ง ในวงการรัฐบาลอเมริกัน” ที่ว่าองค์การซีโต้ไม่ได้เตรียมแผนป้องกันลาวแต่อย่างใดเลย^{๖๑} และ หนังสือพิมพ์บางกอกเวิลด์ (Bangkok World) ฉบับวันที่ ๑๑ มกราคม ๑๙๖๒ พาดหัวข่าวหน้า หนึ่งเรื่องซีโต้ ไม่มีนัยยาดำรงกำลังคอมมิวนิสต์ใน ลาว และไทยกำลังเบนความสนใจไปพึ่งองค์การ ร่วมมือระหว่างประเทศองค์การอื่นที่มีญี่ปุ่นเป็น หัวเรือใหญ่^{๖๒}

ถ้าประเมินจากสถานการณ์และท่าทีของไทย ในระยะนั้น จะเห็นว่าคำขู่ของรัฐบาลไทยไม่ใช่ เกิดจากความน้อยใจ เพื่อขอความเห็นใจ หรือขอ

๕๙. เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

๖๐. *กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน* Position Paper for Thanat's visit to the U.S. March, 1962. "Thai Policy and the Future of SEATO" No. I098 จากกรุงเทพฯ, (31 January, 1962) ก่อนหน้านั้นประมาณ ต้นเดือนธันวาคม ๑๙๖๑ นายถนัด ได้พบกับวุฒิสมาชิก Allen J. Ellender ที่กรุงเทพฯ ขณะที่วุฒิสมา- ชิก Ellender เดินทางมาศึกษาสภาพการณ์ทั่วไปในเอเชีย นายถนัดได้ชี้แจงอันตราจจากภัยคอมมิวนิสต์ที่ ไทยกำลังประสบอยู่ และขอให้ทางรัฐบาลอเมริกันพิจารณาแก้ไขสนธิสัญญาซีโต้ *A Report of United States Foreign Policy and Operations* by Honorable Allen J. Ellender, U.S. Senator from Louisiana, 1961 (U.S. Government Printing Office, Washington, 1962), 5 December, 1961, p. 160.

๖๑. *กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน* No. 941 จากกรุงเทพฯ (4 January, 1962).

๖๒. *กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน* No. 987 จากกรุงเทพฯ (12 January, 1962).

ความช่วยเหลือเพิ่มจากสหรัฐฯ เหมือนที่เคย แต่ เป็นเรื่องความเป็นความตายของประเทศ เพราะ ไทยเห็นว่า การแก้ไขเพื่อให้องค์การซีโต้มีอำนาจ ป้องกันการรุกรานจากภัยคอมมิวนิสต์นั้น เป็น ทางรอดที่เหลืออยู่เพียงทางเดียว สำหรับเอกราช ของชาติ สหรัฐฯ ก็คงวิตกเช่นเดียวกัน ภายใน ระยะเวลา ๕-๖ สัปดาห์ นับจากที่ไทยยื่นข้อ เสนอเมื่อต้นเดือนมกราคม จนถึงกลางเดือน กุมภาพันธ์ ๑๙๖๒ เมื่อสหรัฐฯ มีจดหมายเชิญ นายถนัด คอมันตร์ ไปประชุมชั้นสุดท้ายที่กรุง วอชิงตัน นายเคนเนดี ทอดยั้ง เอกอัครราชทูต อเมริกันประจำกรุงเทพฯ ได้เข้าพบจอมพลสฤษดิ์ และนายถนัดไม่ต่ำกว่า ๑๐ ครั้ง และรายงาน ความเป็นไปในการเจรจา ตลอดจนรับฟังคำสั่ง จากทำเนียบขาวอย่างใกล้ชิดตลอดระยะเวลา บางครั้ง ถึงกับเขียนรายงานไปวอชิงตันในตอนเที่ยงคืน

สาเหตุที่รัฐบาลอเมริกันสนใจเรื่องนี้เป็น พิเศษ มีอยู่ ๒ ประการ ประการแรก สหรัฐฯ จะยอมแก้ไขการออกเสียงซีโต้ให้เป็นแบบ ๓ ใน ๔ ตามที่ไทยเสนอไม่ได้ เพราะเท่ากับเป็นการ หักหน้าอังกฤษและฝรั่งเศส ทั้งสองประเทศอาจ ลาวออกจากสมาชิกภาพ ทำให้ความสัมพันธ์อัน ดีกับสหรัฐฯ ต้องกระทบกระเทือน สหรัฐฯ เองก็

จะยอมให้ไทยลาออกจากซีโต้ไม่ได้เหมือนกัน เพราะสหรัฐฯ จะเสียหายมาก ที่ไม่มีปัญญาคุ่ม ครองไทย อีกประการหนึ่ง สหรัฐฯ มั่นใจว่า วิกฤติการณ์ในลาวจะยุติลงได้ในที่ประชุมเจนีวา เพราะประธานาธิบดีเคนเนดีเชื่อคำสัญญาของ ครุสชอฟที่ว่า จะชักจูงให้ฝ่ายกระบวนการปะเทด- ลาวและฝ่ายที่สนับสนุน คือจีนและเวียตนาม ตกกลางหุดยั้ง^{๖๓} และการหยุดยั้งก็คือการสกัดกั้น การบุกของกระบวนการปะเทดลาว นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังเชื่อต่อไปว่า เมื่อลาวจัดตั้งรัฐบาลผสม ภายใต้การนำของเจ้าสุวรรมภุมมาแล้ว สหรัฐฯ ก็ สามารถทุ่มความช่วยเหลือทางทหารและทาง เศรษฐกิจ ป้องกันไม่ให้ลาวเป็นคอมมิวนิสต์^{๖๔}

สหรัฐฯ เข้าใจดีว่าการเจรจากับไทยเรื่องลาว เป็นปัญหาละเอียดอ่อนขนาดที่นายเคนเนดี ยัง พรารภว่า รัฐบาลอเมริกันกำลังเผชิญมรสุมหนัก ทางทหาร ทูต ทางทำเนียบขาวจึงมีคำสั่งถึงนายยัง ให้ใช้ทั้งวิธีปลอบและขู่รัฐบาลไทยอยู่ตลอดเวลา ซึ่งพอจะสรุปความต้องการกว้าง ๆ ของสหรัฐฯ ได้ ว่าสหรัฐฯ จะไม่อดทนต่อไปถ้าไทยต่อต้านนโยบาย เรื่องความเป็นกลางของลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไทยจะต้องไม่ปฏิบัติกรใด ๆ ที่ถือเป็นการสนับสนุนให้นายพลภูมิโนสวน หัวหน้ากระบวนการ

๖๓. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 941 จดหมายจากประธานาธิบดี เคนเนดี-จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์, (20 January, 1962).

๖๔. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน Memorandum from L.D. Battle, Executive Secretary, Department of State to McGeorge Bundy, Presidential Adviser on National Security (5 March, 1962).

ลาวฝ่ายขวาขัดขืนการตั้งรัฐบาลผสมลาวเป็นอัน
 ขาย^{๖๕} และในวันที่ ๒๐ มกราคม ๑๙๖๒
 ประธานาธิบดีเคนเนดีได้มีจดหมาย “ปกปิด”
 ถึงจอมพลสฤษดิ์เปิดเผยความรู้สึกส่วนตัวเรื่องลาว
 ว่าตัวท่านประธานาธิบดีเชื่อว่ารัสเซียจะดำเนินการ
 การเรื่องนี้ได้เรียบร้อยและเชื่อว่าเจ้าสุวรรณภูมิ
 จะเป็น “กลาง” ที่รักษาผลประโยชน์ความมั่นคง
 ของเมืองไทยได้ ในตอนท้ายจดหมาย ประธานา
 ธิบตีเคนเนดี ได้ขอรับรองจอมพลสฤษดิ์ เป็นการ
 ส่วนตัวให้ช่วยเจรจากับนายพลภูมิ โนสวัน ให้
 โอนอ่อนผ่อนตามเข้าร่วมในรัฐบาลผสมกับเจ้า
 สุวรรณภูมิ โดยเฉพาะขอให้นายพลภูมิ ยอม
 สละตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหม และรัฐมนตรี
 มหาดไทยให้กับฝ่ายเจ้าสุวรรณภูมิตัว^{๖๖}

เป็นที่น่าสังเกตว่าการที่ประธานาธิบดีต้อง
 ขอขม่อมจอมพลสฤษดิ์ ไปเป็นท้าวมาลีวราชโกศล
 เกลี่ยเรื่องนี้ เพราะจอมพลสฤษดิ์เป็นญาติกับ
 นายพลภูมิ และทางสหรัฐฯ กำลังได้รับรายงาน
 ลับจากสายลับว่า จอมพลสฤษดิ์ ส่งอาวุธ และ
 ทหารไปช่วยนายพลภูมิ รบอยู่ด้วย

ทั้ง ๆ ที่สหรัฐฯ ยังไม่ทันเปิดไฟเรื่องความ
 ช่วยเหลือหรือความมั่นคงอะไรเลย จดหมาย

ฉบับนี้ก็มิมีอิทธิพลต่อจอมพลสฤษดิ์ และนายถนัด
 คอมันตร์ เสียแล้ว นายถนัด ชมเปาะ ว่าเป็น
 จดหมายที่หลักแหลมมาก^{๖๗} และแม้ว่าตลอด
 เวลาของการสนทนา จอมพลสฤษดิ์แสดงอาการ
 หงุดหงิด และพยายามระงับความโกรธ พร้อม
 ทั้งพูดกระแนะกระแหน แต่ก็ยังยอมตกลงจะ
 ช่วยพูดกับนายพลภูมิให้ เพียงแต่พูดเป็นนัย ๆ
 ว่า “ตกลงและไม่ตกลง แต่จะลองพูดดู ถ้าสิ่ง
 นั้นเป็นความประสงค์ของท่านประธานาธิบดี”^{๖๘}
 จอมพลสฤษดิ์เองบอกว่ารู้สึกเห็นใจนายพลภูมิ
 มาก เห็นว่า “ถ้ายอมก็ตาย ไม่ยอมก็ตายเหมือน
 กัน”^{๖๙} นอกจากนี้จอมพลสฤษดิ์บอกตรง ๆ ว่า
 ตนเองไม่ได้มีอิทธิพลเหนือนายพลภูมิตามที่คน
 ทั่วไปเข้าใจหรอก

อนึ่งตลอดเวลาครึ่งชั่วโมง จอมพลสฤษดิ์
 พยายามให้หูตออเมริกันเข้าใจว่าที่ไทยต้องยอมทำ
 ตามครั้งนี้เพราะไม่มีทางเลือก แต่ขอให้สหรัฐฯ
 พึงระลึกว่า ไทยไม่เคยเชื่อว่าเจ้าสุวรรณภูมิ
 บริหารบ้านเมืองลาวได้ และขอให้สหรัฐฯ เตรียม
 มาตรการการป้องกันในกรณีที่ดินจีนหรือเวียดนาม
 เหนือรุกรานภูมิภาคนั้น^{๗๐}

๖๕. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 949 ถึงกรุงเทพฯ (4 Jan., 1962)

๖๖. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1043 ถึงกรุงเทพฯ (20 January, 1962)

๖๗. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1058 จากกรุงเทพฯ (23 Jan., 1962)

๖๘. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1057 จากกรุงเทพฯ (23 Jan., 1962)

๖๙. เรื่องเดียวกัน

๗๐. เรื่องเดียวกัน

๒-๓ วันต่อมา กระทรวงการต่างประเทศอเมริกันใช้ชั้นเชิงทางการทูตอีกชั้นหนึ่ง พยายามผูกมัดไทยไม่ให้พลิกแพลงข้อตกลงที่จอมพลสฤษดิ์รับปากไว้ สหรัฐฯ ยื่นข้อเสนอผ่านทูตอเมริกันว่า ถ้าไทยเจรจาให้นายพลภูมิเข้าร่วมรัฐบาลผสมได้สำเร็จ สหรัฐฯ สัญญาจะช่วยไทยในกรณีที่ถูกรุกราน ตามมาตรา ๔ (๑) ของข้อตกลงซีโต้ โดยไม่ต้องคอยความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากประเทศสมาชิก และถ้าไทยต้องการจะทำสัญญาดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร สหรัฐฯ ก็ยินดีหนึ่งสัญญานี้มีผลเหมือนกับสัญญาที่สหรัฐฯ ทำไว้กับประเทศอื่นๆ เช่น มาตรา ๓ ในสนธิสัญญากับเกาหลี มาตรา ๕ ในสนธิสัญญากับไต้หวัน และฟิลิปปินส์ และไม่มีสัญญาฉบับใด ๆ ที่ไทยเคยทำจะประกันความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ มากไปกว่านี้^{๗๑}

นายเคนเน็ธ ยัง ตีใจมากกับข้อเสนอ เพราะทราบว่าเป็นสิ่งที่จอมพลสฤษดิ์ และนายถนัดต้องการมากที่สุด และถ้าไทยได้หลักประกันความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ แล้ว ข้อขัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างสองประเทศก็คงจะละลายหายไป อย่างไรก็ตามทูตอเมริกันยังไม่ยอมเปิดเผยข้อเสนอนี้ไม่ว่ากับจอมพลสฤษดิ์ หรือนายถนัด เพราะ

ตั้งใจจะใช้เป็นข้อต่อรองสำคัญในกรณีที่ไทยไม่ช่วยสหรัฐฯ แก้ปัญหาลาว ตามที่เคยตกลงไว้^{๗๒}

นายเคนเน็ธ ยัง คาดคะเนท่าทีของไทยได้ถูกต้อง ในการประชุมคณะรัฐมนตรีที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ปรากฏว่าคณะรัฐมนตรีผิดหวังและวิตกที่สหรัฐฯ ตัดสินใจให้เจ้าสุวรรณภูมิ เป็นผู้นำรัฐบาลผสมของลาว เพราะเห็นว่า สหรัฐฯ กำลังปล่อยลาวให้ประสบกับความหายนะ จอมพลสฤษดิ์ เอง เริ่มลังเลว่าสหรัฐฯ จะช่วยไทยได้แค่ไหน อย่างไร ถ้าสถานการณ์เลวลง เพราะความช่วยเหลือที่ไทยจะได้รับตามสนธิสัญญาซีโต้ นั้น ขึ้นอยู่กับความเห็นชอบโดยเอกฉันท์ของประเทศสมาชิก สถานการณ์ในลาวก็กำลังทรุดหนักลง นายพลภูมิปฏิเสธอย่างแข็งขัน ไม่ยอมร่วมในรัฐบาลผสม และจอมพลสฤษดิ์พูดจาอะไรไม่ได้ ในราวปลายเดือนมกราคม ๑๙๖๒ จอมพลสฤษดิ์ บอกนายเคนเน็ธ ยัง ตรงๆ ว่า “เบอเรื่องลาวเต็มที่แล้ว ขอให้พูดเรื่องเมืองไทยดีกว่าว่าจะตกลงอย่างไร”^{๗๓}

ไทยเริ่มเรียกร้องให้แก้ไขวิธีการออกเสียงซีโต้ให้เป็นแบบ ๓ ใน ๔ ตามที่เคยเสนอ และบอกว่าถ้าแก้ไม่ได้ภายในต้นเดือนมีนาคมก็จะชี้แจงให้ประชาชนทราบว่า ไทยต้องขอถอนตัว

๗๑. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1055 ถึงกรุงเทพฯ (23 Jan., 1962).

๗๒. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1071 จากกรุงเทพฯ (26 Jan. 1962).

๗๓. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1076 จากกรุงเทพฯ (26 Jan., 1962); No. 1079 จากกรุงเทพฯ (27 Jan., 1962); No. 1080 จากกรุงเทพฯ (28 Jan., 1962); No. 1088 ถึงกรุงเทพฯ (27 Jan., 1962); No. 1082 จากกรุงเทพฯ (28 Jan., 1962); No. 1089 จากกรุงเทพฯ (29 Jan., 1962).

ออกจากซีโต้ เพราะซีโต้ไม่มีเจตจำนงที่จะ
ป้องกันประเทศไทยจากภัยคอมมิวนิสต์อย่างแท้
จริง ไทยยกตัวอย่างเวียดนามได้ว่า ทั้ง ๆ ที่
ประเทศนี้ไม่ได้เป็นสมาชิกซีโต้ แต่ยังได้รับความ
คุ้มครองจากสหรัฐฯ เต็มที่ แสดงว่าซีโต้
ไม่มีความจำเป็นเลย^{๗๔} และนายถนัดชูว่า ผู้แทน
ไทยจะไม่เข้าประชุมคณะมนตรีซีโต้ที่จะมีที่กรุง-
ปารีสด้วย^{๗๕} มาถึงตอนนี้นายเคนเน็ธ ยังต้อง
เปิดไฟโบสสุดท้าย เรื่องข้อเสนอให้ความช่วย
เหลือของสหรัฐฯ ตามมาตรา ๔ (๑) ของสนธิ
สัญญาซีโต้ โดยไม่ต้องรอความเห็นชอบโดยเอก-
ฉันทน์จากประเทศสมาชิก แต่นายเคนเน็ธ ยัง
ต้องตกใจมากขึ้นเมื่อจอมพลสฤษดิ์ยื่นกรานไม่
ยินยอมที่จะมีข้อตกลงใด ๆ ผูกพันกับซีโต้อีก
ต่อไป เพราะ “ซีโต้ไม่มีประโยชน์ เราไม่ต้องการ
การให้สหรัฐฯ ทำสัญญาผ่านซีโต้ เราต้องการ
สัญญาจากสหรัฐฯ โดยตรง . . . . ซีโต้ไม่ดี”^{๗๖}
พูดง่าย ๆ ก็คือไทยต้องการให้สหรัฐฯ ทำสัญญาช่วย
เหลือต่อต้านการรุกรานของคอมมิวนิสต์ โดย
ตรงแบบที่อเมริกาให้กับเวียดนามใต้

คำขู่จะออกจากซีโต้สร้างความปั่นป่วนให้
กับสหรัฐฯ พอดู และนายพจน์ สารสิน เลขา-

ธิการซีโต้ต้องเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาผ่านทาง
นายเคนเน็ธ ยัง จุดใหญ่ก็คือ สหรัฐฯ ต้อง
พิจารณาเรื่องจะให้ซีโต้อยู่หรือเลิกไปเลย ถ้าจะ
ให้อยู่ก็ต้องแก้ไขให้องค์การมีประสิทธิภาพขึ้น
นายพจน์ สารสิน เสนอแนะ ๒ วิธี คือ วิธีที่
หนึ่ง ยื่นคำขาดให้จอมพลสฤษดิ์ ทราบว่าสหรัฐฯ
จะต้องให้มีซีโต้ไว้ เพราะซีโต้มีข้อผูกพันความ
ช่วยเหลือกับประเทศสมาชิกรวมทั้งไทย ถ้าไม่มี
ซีโต้ไทยก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองจากสหรัฐฯ
ส่วนเรื่องการแก้ไขวิธีการออกเสียงให้เป็นแบบ
๓ ใน ๔ ตามที่ไทยเสนอนั้น สหรัฐฯ รับผิดชอบไม่ได้
เพราะอังกฤษกับฝรั่งเศสซึ่งไม่เห็นด้วย จะลา
ออกจากสมาชิกภาพ ซีโต้จะต้องล้ม และถ้า
จอมพลสฤษดิ์ต้องการให้สหรัฐฯ ทำสัญญาป้องกัน
ไทย สัญญานั้นต้องอิงแอบกับซีโต้ ทำโดยลำพัง
ไม่ได้ เพราะจะถูกรัฐสภาอเมริกันคัดค้าน และ
วิธีที่สองซีโต้ควรตั้งหน่วยกำลังทางทหารประจำ
ในเมืองไทย^{๗๗}

กระทรวงการต่างประเทศที่วอชิงตันเห็น
ด้วยกับข้อเสนอทั้งหมดของนายพจน์ โดยเฉพาะ
ประเด็นที่ว่า ซีโต้จะต้องคงอยู่ แต่จะต้องมีการ
ปรับปรุงอะไรบางอย่าง นายเคนเน็ธ ยัง จึงได้รับ

๗๔. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1131 จากกรุงเทพฯ (5 Feb., 1962) เมื่อต้นเดือนมกราคม ๑๙๖๒
ไทยขอคำตอบในปลายเดือนมีนาคม

๗๕. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1098 จากกรุงเทพฯ (section one of two), No. 1098 จากกรุงเทพฯ,
(31 Jan., 1962) (section two of two)

๗๖. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1098 จากกรุงเทพฯ (31 Jan., 1962) (section two of two)

๗๗. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1123 จากกรุงเทพฯ (3 Feb., 1962)

คำสั่งให้ชี้แจงให้จอมพลสฤษดิ์ทราบถึงประเด็น
นั้น พร้อมทั้งเพิ่มเติมข้อความต่อไปนี้ คือ

๑. ห้ามเมืองไทยให้ความช่วยเหลือด้าน
อาวุธ หรือกำลังแก่นายพลภูมิ

๒. เมืองไทยไม่จำเป็นต้องเสนอวิฤต-
การณ์เรื่องลาวให้สหประชาชาติพิจารณา เพราะ
สหรัฐ ฯ ไม่ประสงค์เช่นนั้น

และ ๓ สหรัฐ ฯ เข้าใจดีว่า ไทยวิตกเรื่อง
รัฐบาลผสมในลาวเพียงไร สหรัฐ ฯ จึงยินดีทำสัญญา
ให้ความคุ้มครองไทยในกรณีที่ไทยถูกรุกราน
จากภายนอก แต่ทั้งนี้ ข้อตกลงเป็นไปตามมาตรา
๔ (๑) ของสนธิสัญญาซีโต้ แต่แก้ไขในประเด็น
ที่ว่า สหรัฐ ฯ จะช่วยเหลือไทยได้ทันทีโดยไม่
ต้องรอความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากประเทศ
สมาชิกซีโต้^{๗๘}

ขณะเดียวกัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
กลาโหมอเมริกันได้มีจดหมายถึงจอมพลสฤษดิ์และ
พลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์ คนละฉบับโดย
ไม่ผ่านทางกระทรวงการต่างประเทศ เพราะ
สหรัฐ ฯ เชื่อว่า การตัดสินใจขั้นสุดท้ายขึ้นอยู่กับ
ฝ่ายทหาร ไม่ใช่อยู่ที่กระทรวงการต่างประเทศ^{๗๙}

ข้อความในจดหมายระหว่างทหารถึงทหาร
จะตั้งลึกหนาบางและเอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายใด

อย่างไร ไม่ปรากฏเป็นหลักฐานให้ศึกษาได้
ทราบแต่เพียงว่า มีผลขงัด ทำให้ข้อขัดแย้งต่าง ๆ
ระหว่างสหรัฐ ฯ กับไทยยุติลง และเมื่อนายถนัด
ได้รับจดหมายเชิญจากนายดีน รัสก์ ประมาณ
วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ให้ไปเจรจาทกลงขั้นสุดท้าย
ที่กรุงวอชิงตัน นายถนัดยอมรับข้อเสนอบริการ
ไม่มีเงื่อนไข พร้อมทั้งชื่นชมสหรัฐ ฯ ว่า “เป็น
มิตรผู้ยิ่งใหญ่”^{๘๐}

นายถนัด คอมนันต์ พร้อมด้วยคณะ คือ
พลโท วัลลภ โรจนวิสุทธิ เจ้ากรมข่าวทหาร
และนายอานันท์ บันยารชุน เลขานุการรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการต่างประเทศเดินทางไปกรุง
วอชิงตันในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ก่อนหน้านั้น
เพียงวันเดียว นายวิลเลียม บันดี รัฐมนตรีช่วย
ว่าการกระทรวงกลาโหม บินมาพบจอมพลสฤษดิ์
ที่กรุงเทพฯ เพื่อปรึกษารายละเอียด
ในการเจรจา ซึ่งฝ่ายไทยก็ยืนยันว่าจะขอคำ
สัญญาเป็นทางการและเปิดเผยจากสหรัฐ ฯ ในการ
ป้องกันการรุกรานจากคอมมิวนิสต์^{๘๑}

ที่กรุงวอชิงตัน กระทรวงการต่างประเทศ
อเมริกันได้เตรียมข้อมูลและเอกสารเกี่ยวกับเรื่อง
ทั้งหมดเสนอประธานาธิบดีเคนเนดี ถึง ๑๒ เรื่อง
ได้แก่เรื่อง ความเป็นมาของการเจรจา เรื่อง

๗๘. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1137 ถึงกรุงเทพฯ (5 Feb., 1962); No. 1155 จากกรุงเทพฯ (8

Feb., 1962); No. 1153 จากกรุงเทพฯ (8 Feb., 1962); No. 1167 จากกรุงเทพฯ (10 February, 1962)

๗๙. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1167 จากกรุงเทพฯ (10 Feb, 1962)

๘๐. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1227 จากกรุงเทพฯ (18 Feb, 1962)

๘๑. Surachi Sirikrai, อ้างแล้ว หน้า ๒๘๕

นโยบายของไทยกับอนาคตซีโต้ เรื่องข้อเสนอของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับกาแก้ไขการออกเสียงในซีโต้ เรื่องข้อตกลงร่วมกันทางทหารระหว่างไทย-อเมริกา เรื่องความช่วยเหลือต่อต้านการแทรกซึมและบ่อนทำลายในประเทศไทย เรื่องการกำหนดการประชุมคณะมนตรีซีโต้ เรื่องการซ้อมรบจวอจคีกของซีโต้ เรื่องลาว เรื่องเวียดนามใต้ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทย-เขมร เรื่องทหารจีนก๊กมินตั๋งในไทย และเรื่องสุดท้ายคือ ประวัติย่อของนายถนัด คอมันตร์^{๕๒} นอกจากนั้นสหรัฐฯ ยังได้ร่างแถลงการณ์ร่วมพร้อมทั้งจดหมายของประธานาธิบดีเคนเนดีถึงจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เตรียมไว้พร้อมแล้ว^{๕๓}

เมื่อทุกอย่างเสร็จเรียบร้อยตั้งแต่ก่อนการเจรจา จึงไม่น่าแปลกใจที่การเจรจาสั้นและรวบรัดมาก นายถนัด คอมันตร์ และคณะได้เข้าพบบุคคลสำคัญของสหรัฐฯ^๓ วาระด้วยกัน คือพบ นายแฮริแมน ผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศฝ่ายกิจการตะวันออกไกล ในวันที่ ๒ มีนาคม เพื่อเจรจาเรื่องลาวโดยเฉพาะ พบนายดิน รัสก์ ใน

วันที่ ๔ มีนาคม และพบประธานาธิบดีเคนเนดีวันที่ ๕ มีนาคม การเจรจาไม่มีอะไรแปลกใหม่ไปกว่าที่ทั้งสองฝ่ายได้เคยเจรจายึดเยื้อกันมาเมื่อ ๒ เดือนก่อน เพียงแต่ในครั้งนี้ แต่ละฝ่ายเน้นจุดประสงค์ของตนให้ชัดแจ้งเท่านั้น เช่นในการเข้าพบประธานาธิบดีเคนเนดี นายถนัด คอมันตร์ ได้มอบจดหมายจากจอมพลสฤษดิ์ ถึงท่านประธานาธิบดีเคนเนดี ในจดหมายฉบับนี้ฝ่ายไทยอธิบายถึงจุดประสงค์ และสาเหตุที่ต้องขอคำรับรองให้ความมั่นคงจากสหรัฐฯ เพราะไทยเป็นประเทศหน้าด่านที่เสี่ยงกับการรุกรานของคอมมิวนิสต์มากที่สุด และทางฝ่ายสหรัฐฯ ก็คงยืนยันในความเชื่อว่าลาวจะเป็นกลางได้สำเร็จและสหรัฐฯ จะสามารถจัดการแผ่ขยายอิทธิพลคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้ได้^{๕๔}

ในวันที่ ๖ มีนาคม ๑๙๖๒ เวลา ๑๑.๐๐ น. รัฐมนตรีต่างประเทศทั้งสองท่านได้ประกาศแถลงการณ์ร่วมถนัด-รัสก์ เป็นทางการ นายถนัด จึงชี้แจงกับสื่อมวลชนว่า แถลงการณ์ร่วมฉบับนี้ถือเป็นก้าวสำคัญในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา และมั่นใจ

๕๒. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน Position Papers, March, 1962 "Thai Foreign Minister Thanat's Visit to the U.S."

๕๓. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน Memorandum from U. Alexis Johnson-McGeorge Bundy, (March 4, 1962).

๕๔. เป็นที่น่าสังเกตว่า ในวันที่ ๕ มีนาคม ขณะที่นายถนัด กำลังเจรจาเรื่องความบ่อนกันทางทหารระหว่างสหรัฐฯ กับไทยอยู่ที่วอชิงตัน นายพลเรือ เฟลต์ (Felt) ก็เดินทางจากอเมริกาไปเจรจาเกี่ยวกับการทหารด้วยเรื่องที่ไม่เปิดเผยอยู่กับจอมพลสฤษดิ์ และพลอากาศเอกทวิ จุลละทรัพย์ ที่กรุงเทพฯ

ว่าจะมีผลอย่างยิ่งต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และ
ออกเฉียงใต้^{๕๕}

ผู้นำไทยต้อนรับแถลงการณ์ร่วมถนัด-รัสก์
ด้วยความชื่นชม จอมพลสฤษดิ์ ถึงกับไปสวม
กอดนายถนัดและคณะที่สนามบินดอนเมือง ซึ่ง
ต้องถือว่าเป็นภาวะพิเศษจริง ๆ และในวันที่ ๑๐
มีนาคม ๑๙๖๒ ทั้จอมพลสฤษดิ์ และนายถนัด
ก็ได้ออกชี้แจงเรื่องแถลงการณ์ร่วมแก่ประชาชน
ชาวไทยทางวิทยุและโทรทัศน์ จอมพลสฤษดิ์
กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“.....แถลงการณ์ร่วมของรัฐมนตรีต่าง
ประเทศสหรัฐฯและไทยเป็นเอกสารที่มีผลหนัก
แน่น ทำให้เรามั่นใจได้ว่า ถ้าประเทศของเรา
ถูกรุกรานเมื่อใด เราจะไม่มีอยู่โดดเดี่ยว แต่
เราจะได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯอย่างแน
นอน.... รัฐบาลไทยและตัวข้าพเจ้าเองมีความ
ยินดี และข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า พี่น้องชาวไทย
ทั้งหลายก็คงจะร่วมชื่นชมยินดีกับรัฐบาล ใน
การที่สหรัฐอเมริกาได้แสดงออกซึ่งท่าที่เป็นมิตร
ที่หนักแน่น โดยให้คำมั่นที่จะร่วมกับรัฐบาล
และประชาชนชาวไทย ในอันที่จะธำรงรักษา

สันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และ
จะช่วยต่อต้านภัยรุกรานและการคุกคามที่จะมี
ต่อประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้สนธิสัญญา
ส.ป.อ. ทั้^{๕๖} โดยมีต้องรอความเห็นชอบเป็น
เอกฉันท์ และการร่วมมือของประเทศภาคี
อื่นๆ.....”^{๕๖}

เหตุผลเบื้องหลังแถลงการณ์ร่วม

สหรัฐฯ และไทยร่วมกันออกแถลงการณ์
หลังจากที่ต่างฝ่ายต่างใช้ความพยายามอย่างหนัก
ที่จะประสานความไม่เข้าใจระหว่งกัน จึงน่าจะ
พิจารณาว่ามีอะไรเป็นสาเหตุอยู่เบื้องหลังบ้าง

สำหรับประเทศไทย นอกเหนือจากความ
กลัวคอมมิวนิสต์ที่รัฐบาลใช้เป็นข้ออ้างอยู่ตลอด
ช่วงการเจรจาแล้ว น่าจะมีเหตุผลอื่นที่รัฐบาล
ชี้แจงไม่ได้ นั่นก็คือ ประการแรก การรับความ
ช่วยเหลือจากสหรัฐฯ หมายถึง ผลได้ทางด้าน
อาวุธ กำลังทหาร และการเงินซึ่งให้ประโยชน์
หลากหลายแก่ผู้รับทั้งในทางสร้างอำนาจ การ
แสวงหาบริวาร ตลอดจนความสุขทั้งส่วนตัว
และที่แผ่ไปถึงญาติมิตรในวงใกล้ และห่าง

๕๕. นายถนัด คอมันตร์ ถือว่าแถลงการณ์ร่วมคือการชุบชีวิตใหม่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ Thanat
Khomani, "Three Years of National Endeavour" *Foreign Affairs Bulletin*, I (April-May, 1962), p. 7
อ้างถึงใน Ananthavichai Dhanasunthorn, "Thanat Khoman and the Dynamics of Thai Foreign Policy :
1959-1971" Los Angeles, Occidental College, unpublished M.A. Thesis, 1971, p. 53.

๕๖. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์, "คำปราศรัยของนายกรัฐมนตรี" *ประมวลสุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์*
พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๐๖ หน้า ๕๙๖-๕๙๗

ไกล^{๘๗} วุฒิสมาชิกวิลเลียม ฟูลไบร์ทกรรมการ
คนหนึ่งในคณะกรรมการสอบสวนเรื่องการต่าง
ประเทศของสหรัฐอเมริกา และนายสจ๊วต ไชมิงตัน
ประธานคณะกรรมการสอบสวนเรื่องสัญญา
และข้อผูกพันต่างๆที่สหรัฐฯทำกับต่างประเทศ^{๘๘}
แถลงในปี ค.ศ. ๑๙๖๙ ว่า เพียงเฉพาะจอมพล
สฤษดิ์ ธนะรัชต์ คนเดียว ปรากฏว่า เมื่อฯพณฯ
ท่านถึงแก่อสัญกรรมในปี ๑๙๖๓ นั้น ได้มี
ทรัพย์สินส่วนตัวถึง ๒,๘๐๐ ล้านบาท^{๘๙} เงิน
จำนวนมหาศาลที่จอมพลสฤษดิ์ทิ้งไว้เป็นมรดก
สำหรับครอบครัวนี้ ทำให้คิดได้ว่า ข้อกล่าวหา
ของนายฟูลไบร์ทและนายไชมิงตันที่ว่า เงินนี้
ได้มาจากดอลลาร์อเมริกัน น่าจะมีมูลความจริง
เพราะลำพังเพียงเงินเดือนยศจอมพลในกองทัพ
ไทย ไม่น่าจะเอื้อให้จอมพลสฤษดิ์สะสมได้ถึง
ขนาดนี้ แม้จะตั้งหน้าตั้งตาสะสมมาสัก ๑๐

ชั่วอายุคนก็ตาม และที่ยกมานี้ก็เป็นเพียงตัว
อย่างเดียว โดยไม่ได้พิจารณาถึงกิจการและผล
ประโยชน์ที่ผู้เกี่ยวข้องอีกมากมายได้รับ เช่น
บริษัท ทอมมี่ ทัวร์, แอร์อเมริกา, แอร์คอนติ-
เนนตัล และ ฯลฯ^{๙๐}

ประการที่สอง นโยบายร่วมมือกับสหรัฐฯ
เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์คือการสนับสนุนความ
มั่นคงของการปกครองของจอมพลสฤษดิ์เอง การ
ที่ประชาชนหวาดวิตกหรือกลัวภัยคอมมิวนิสต์
ซึ่งกำลังขยายการรุกรานในลาวและเวียดนามก็ตี
หรือการที่หน่วยนาวิกโยธินอเมริกันต้องเข้ามา
รักษาสถานการณ์ที่อุตรธานี เมื่อปี ๑๙๖๑ ก็ตี
หรือการที่สหรัฐฯ ส่งกำลังรบพร้อมทั้งหน่วยบิน
ยุทธการ ๕,๐๐๐ คน มาประจำในไทย เมื่อปี
๑๙๖๒ ก็ตี ตลอดจนการที่ทางฝ่ายอเมริกันเอง
พยายามชี้แจงถึงสถานการณ์ที่น่ากลัวของเมือง

๘๗. เงินช่วยเหลือทางทหารและเศรษฐกิจจากสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นมากในช่วงทศวรรษ ๑๙๖๐ ก็จาก ๔๘.๒ ล้าน
เหรียญอเมริกัน ในปี ๑๙๖๑ เป็น ๑๒๕ ล้านเหรียญ ในปี ๑๙๖๘ โปรดดู James E. McCarthy, "National
Image and Diplomacy" *Southeast Asia II*, 4, (Fall 1972), pp. 441-8.

๘๘. ในปี ๑๙๖๘ รัฐบาลอเมริกันได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นศึกษาเรื่องนโยบายต่างประเทศและเรื่องการส่ง
ทหารไปต่างประเทศ

๘๙. *United States Security Agreements and Commitments Abroad Part 3 : Kingdom of Thailand. Hearing
before the Subcommittee on US. Security Agreements and Commitments Abroad. Testimony of US.-
Ambassador in Thailand, Leonard Unger, (Washington D.C., U.S.: Government Printing office, 1970)
หน้า ๖๗๗* สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับการสอบสวนเรื่องทรัพย์สินของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โปรดดู
Thak Chaloeontiarana, *The Sarit Regime 1957-1963*. Unpublished Ph.D. Dissertation, Cornell University,
1973, pp. 427-430.

๙๐. *Thailand Hearings*, pp. 906-908.

ไทยก็ดี^{๑๑} มีผลให้ประชาชนทั่วไปเห็นชอบกับการปกครองแบบเจียบขาดของจอมพลสฤษดิ์ รัฐบาลได้พยายามเชื่อมโยงให้เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องต่อต้านและทำลายคอมมิวนิสต์ เพื่อที่จะพัฒนาประเทศได้รวดเร็วขึ้น จอมพลสฤษดิ์ได้กล่าวไว้ว่า “จากการปฏิวัติของรัฐบาลปฏิวัติและโดยการร่วมมือจากประชาชน ชาตินของเรา กำลังเจริญก้าวหน้าไปด้วยดี และหากไม่มีภัยเบียดเบียนมาจากคอมมิวนิสต์ เรายังคงบรรลุจุดหมายในการพัฒนาตามแผนที่ได้กำหนดไว้”^{๑๒}

ประการที่สาม รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ถือว่าการให้สหรัฐฯ มาช่วยป้องกันประเทศเป็นวิธีการที่ได้ผล และประหยดงบประมาณของชาติ จะเห็นได้จากคำปราศรัยของ ฯพณฯ ท่านต่อที่ประชุมข้าราชการและผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ ๔ เมื่อเดือนพฤษภาคม ๑๙๖๒ นั้น จอมพลสฤษดิ์ ได้กล่าวเป็นเชิงโอ้อวดว่า ในปีงบประมาณ ๑๙๖๒ นี้ไทยได้ใช้งบประมาณในด้านการป้องกันประเทศไปเพียง

๑๗% ของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมดเท่านั้น แต่ไทยก็สามารถมีกองทัพอันเกรียงไกรทั้งสามเหล่าประกอบไปด้วยจำนวนกำลังพลและอาวุธยุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัย สามารถจะต่อต้านการรุกรานจากข้าศึกศัตรูได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด^{๑๓}

สำหรับเหตุผลทางฝ่ายสหรัฐฯ น่าจะมีอยู่ ๒ ประการ กล่าวคือ ประการแรก สหรัฐฯ ยอมออกแถลงการณ์ร่วมถนัด - รัสค์ เพื่อจะได้ไม่ต้องเลิกล้มซีโต้ เพราะข้อตกลงซีโต้ได้ขยายความคุ้มครองของสหรัฐฯ ไปถึงเวียดนามใต้ทำให้สหรัฐฯ เข้าแทรกแซงกิจการต่างๆ ในเวียดนามใต้ได้สะดวกโดยเหตุผลว่าเข้าไปช่วยต่อต้านการรุกรานของคอมมิวนิสต์^{๑๔} นอกจากนี้แถลงการณ์ร่วมถนัด - รัสค์ ถือว่า พันธะความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิก และประเทศในความคุ้มครองของสนธิสัญญาซีโต้ ผูกพันทั้งในลักษณะร่วมกันและในลักษณะแยกเป็นรายประเทศนั้น ทำให้สหรัฐฯ มีสิทธิผูกพันกับเวียดนามใต้โดย “ชอบธรรม” มากขึ้น^{๑๕}

๑๑. เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๑๙๖๓ นายเคนเน็ธ ทอดด์ ยัง ให้สัมภาษณ์ที่กรุงวอชิงตันว่า ประเทศไทยนั้นกำลังอยู่บนริมขอบของบริเวณที่กำลังจะมีพายุหนัก คือว่าพายุหนัก กำลังจะพัดผ่านเข้ามาสู่ประเทศไทย และความปลอดภัยของเมืองไทยมีน้อยมาก โปรดดู ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช *คึกฤทธิ์รักเมืองไทย* (โรงพิมพ์อักษรบริการ, กรุงเทพฯ ๒๕๑๙) หน้า ๒๑๙-๒๒๐

๑๒. สุจิต บุญบงการ “อำนาจทางการเมืองของผู้นำทหารไทย : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างจอมพล ป. พิบูลสงคราม กับ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์” *รักเมืองไทย* เล่ม ๑ (โครงการตำราสังคมศาสตร์, กรุงเทพฯ ๒๕๑๙) หน้า ๑๑๙-๑๑๙

๑๓. คณีย์ ทองใหญ่ *อวังแล้ว* หน้า ๒๕๕

๑๔. *กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน Position Papers “Thai Proposal to Modify SEATO Voting Procedure” and “South Vietnam”*, March 1962.

๑๕. โปรดดู Justus M. van der Kroef, *The Lives of SEATO* (Institute of Southeast Asian Studies, 1976), pp. 16-17.

ประการที่สอง การที่สหรัฐฯ กล้าที่จะให้สัญญากับไทยว่าจะต่อต้านการรุกรานของคอมมิวนิสต์ด้วยมาตรการที่เด็ดขาดตามลำพังนั้นอาจเป็นเพราะสภาพทางการเมืองแตกต่างกันไปจากลาว นอกจากรัฐบาลไทยจะมีเสถียรภาพมั่นคงแล้ว จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ยังมีอำนาจเด็ดขาดตามมาตรา ๑๗ ของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทยปี ๑๙๕๙ ที่จะปฏิบัติการใดๆ ได้เพื่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ จอมพลสฤษดิ์ จึงสามารถดำเนินนโยบายต่อต้านฝ่ายตรงกันข้ามอย่างเด็ดขาดและรุนแรง ทำให้คอมมิวนิสต์ในเมืองไทยถูกจำกัดให้ดำเนินงานอยู่เฉพาะใต้ดิน สหรัฐฯ จึงไม่ต้องเสี่ยงกับการปะทะกับคอมมิวนิสต์ด้วยกำลัง เช่นที่สหรัฐฯ ต้องเสี่ยงในลาว^{๕๖}

กล่าวโดยสรุป ถ้าจะให้พิจารณาว่าไทยหรือสหรัฐฯ ถือไฟเหนือกว่ากันในเชิงการทูตในการเจรจาเรื่องแถลงการณ์ร่วมก็พอจะกล่าวได้ว่าทั้งสองประเทศโอนอ่อนผ่อนตามกัน เพื่อประโยชน์ของผู้บริหารบ้านเมืองแต่ละฝ่าย

ความร่วมมือระหว่างสหรัฐอเมริกากับไทย ภายหลังแถลงการณ์ร่วมฉันท-รัศก์

ภายหลังการลงนามแถลงการณ์ร่วมฉันท-รัศก์

ความช่วยเหลือและความคุ้มครองจากสหรัฐฯ ก็หลั่งไหลมาสู่เมืองไทยอย่างอบอุ่น เมื่อรัฐบาลไทยตั้งหน่วยงาน “กองอำนวยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ” (กรป.กลาง) ในเดือนเมษายน ๑๙๖๒ เพื่อทำหน้าที่ต่อต้านและป้องกันการแทรกซึมและบ่อนทำลายของคอมมิวนิสต์สหรัฐฯ ได้ให้ความช่วยเหลือในรูปเครื่องมือและเครื่องทุ่นแรงผ่านทางจัสแมค เฉพาะปี ๑๙๖๓ ปีเดียวก็มีมูลค่าถึง ๓๐ ล้านบาท^{๕๗}

เมื่อต้นเดือนพฤษภาคม ๑๙๖๒ ซึ่งเป็นระยะที่การประชุม ๑๔ ชาติ ที่กรุงเจนีวาเรื่องลาวใกล้จะตกลงกันในขั้นสุดท้ายนั้น กองกำลังฝ่ายปะเทดลาวได้เข้าโจมตีที่มั่นของรัฐบาลฝ่ายขวาที่น้ำทา ซึ่งอยู่ในลาวตอนเหนือใกล้จีน พลตรีบุญเลิศ สนิทจันทร์ ผู้บังคับการเขตเหนือของลาวได้นำทหาร ๒,๐๐๐ คน ถอยลงมาถึงบ้านห้วยทราย ซึ่งอยู่บนฝั่งแม่น้ำโขงติดกับไทยตอนเหนือและทหารลาวบางส่วนหนีเข้ามาในเขตไทย ไทยเกรงว่า การบุกของขบวนการปะเทดลาวในตอนนั้น จะไม่คุกคามเพียงแต่หลวงพระบางและเวียงจันทน์เท่านั้น แต่อาจจะลวงล้ำเข้ามาไทยด้วย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงขอให้สหรัฐฯ ส่งกำลังรบ ๕,๐๐๐ คน พร้อมทั้งหน่วยบินยุทธการเข้ามา

๕๖. ทิพย์รัตน์ วานิชชา “การปรับปรุงท้องถิ่นทุรกันดารในสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๐๖)” วิทยานิพนธ์เสนอต่อแผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๑ หน้า ๑๑๗-๑๑๘

๕๗. *Mobile Development Unit Project Review, Draft Papers for Project Appraisal Project (PAR) Review and the Development of a Project Paper (PROP) (January, 1972) TIC/CU 24056, p.20.*

ในไทย^{๙๘} ผู้สันตติกรณระหว่างประเทศให้ทัศนะว่า การที่สหรัฐฯ ส่งกองทัพมาครั้งนี้ น่าจะมีจุดมุ่งหมาย ๓ ประการ ประการแรก เพื่อยับยั้งไม่ให้ฝ่ายปะเทศลาวรุกไล่ลงมาอีก ประการที่สอง เพื่อเสริมสถานะของสหรัฐฯ ในลาวที่เสื่อมถอยลงแม้ในสายตาของรัฐบาล ซึ่งเป็นฝ่ายขวา และประการที่สาม เพื่อป้องกันบูรณภาพทางอาณาเขตของประเทศไทยต่อการคุกคามของคอมมิวนิสต์^{๙๙} อนึ่งเมื่อเหตุการณ์สงบลง กองกำลังเหล่านั้นก็ได้ถอนออกไป^{๑๐๐}

พร้อม ๆ กับที่ส่งกำลังทหารเข้ามา สหรัฐฯ ก็ให้เงินช่วยเหลือพิเศษสำหรับบำรุงกองทัพไทย เช่นในเดือนกันยายน ๑๙๖๒ รัฐบาลออกข่าวว่า สหรัฐฯ ได้กำหนดวงเงินช่วยเหลือทางทหารแก่กองทัพไทยถึง ๑,๔๐๐ ล้านบาท^{๑๐๑} อีกเดือนหนึ่งต่อมา พลเอกจิตติ นาวีเสถียร เสนาธิการทหารในขณะนั้นแถลงว่า สหรัฐฯ ได้มอบรถถังแบบใหม่ซึ่งมีความเร็วสูง และมีสมรรถภาพดีกว่ารถ-

ถังที่ไทยมีอยู่ให้กับกองทัพไทย^{๑๐๒} ขณะเดียวกัน สหรัฐฯ ได้จัดตั้งสถานีเรดาร์ขึ้นเพื่อสะกดกันเครื่องบินที่จะลวงล้ำเข้ามาในเขตไทยทุกโอกาส โดยที่หน่วยเรดาร์นี้สามารถส่งการและระดมกำลังทุกหน่วย ตลอดจนขอกำลังจากสหรัฐฯ และประเทศภาคีสมาชิกได้ซึ่งเข้ามาช่วยได้ทันที^{๑๐๓} และสหรัฐฯ ยังได้ส่งกองพันหน่วยก่อสร้างเคลื่อนที่ของกองทัพเรืออเมริกันจากเกาะโอกินาวาที่รู้จักกันในนาม “ผึ้งทะเล” (Sea Bees) มาช่วยก่อสร้างและปรับปรุงสนามบินทางอีสานอันเป็นส่วนหนึ่งของโครงการเร่งเสริมกำลังป้องกันทางทหารในภาคอีสานด้วย^{๑๐๔}

เพียงชั่วเวลาปีเดียว รัฐบาลไทยก็เข้าใจดูทางขอความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ได้โดยมีประสิทธิภาพทั้งจากรัฐบาลประธานาธิบดีเคนเนดีและประธานาธิบดีจอห์นสัน ถ้าเมื่อไหร่ดอลลาร์จากสหรัฐฯ ามีที่ท่าจะลดลง ผู้นำทหารฝ่ายไทยจะตอบโต้เรียกร้องทันที เช่นเมื่อต้นปี ค.ศ.

๙๘. กรมประชาสัมพันธ์ “ถ้อยแถลงของประธานาธิบดี เรื่องส่งทหารสหรัฐฯ มาในประเทศไทย” ข่าวในประเทศภาคค่ำ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๐๕ *วิทยุสารประจำวัน* ๙๓ : ๓ (๑๗ พฤษภาคม ๒๕๐๕) อ้างใน ทิพย์รัตน์ วานิชชา *อ้างแล้ว*, หน้า ๑๑๒

๙๙. อรุณ ภาณุพงศ์ *อ้างแล้ว* หน้า ๒๖๒-๒๖๓

๑๐๐. ผู้สันตติกรณต่างประเทศท่านหนึ่ง เขียนไว้ว่า ทหารดังกล่าวมิได้ออกไปทั้งหมด ประธานาธิบดีเคนเนดีเพียงแต่ออกคำสั่งให้มีการสับเปลี่ยนกำลังรบดังกล่าวเท่านั้น โปรดดู พันศักดิ์ วิทยุรัตน์, “อริปไตยกับความมั่นคงของไทย” *ใครละเมิดอริปไตย*, หน้า ๑๐๐-๑๐๑

๑๐๑. *สยามรัฐ* ๒ กันยายน ๒๕๐๕

๑๐๒. ทิพย์รัตน์ วานิชชา *อ้างแล้ว*, หน้า ๑๑๙

๑๐๓. *พิมพ์ไทย* ๒๙ กันยายน ๒๕๐๕

๑๐๔. *หลักเมือง* ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๕

๑๙๖๓ พระราชบัญญัติเรื่องให้ความช่วยเหลือต่างประเทศของสหรัฐ ฯ กำหนดเงินช่วยเหลือไทยสำหรับปี ๑๙๖๔ ลดลงกว่าในปี ๑๙๖๓ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ประท้วงกับเอกอัครราชทูตอเมริกันที่เมืองไทยว่า ทำให้การซ่อมรถทางทหารของไทยในซีได้หย่อนสมรรถภาพ^{๑๐๕} และอีกครั้งหนึ่ง นายถนัด คอมันตร์ ได้ประท้วงวุฒิสมาชิก ไมค์ แมนสฟิลด์ อย่างแข็งขันในกรณีที่วุฒิสมาชิกท่านนี้เขียนรายงานเสนอคณะกรรมการว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่า สหรัฐฯ ควรพิจารณาลดความช่วยเหลือทางทหารที่เคยให้เมืองไทย เพราะรัฐบาลไทยไม่ได้พัฒนาหรือปรับปรุงสถาบันการเมืองในประเทศแต่อย่างใด นายถนัด ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์กล่าวหานายแมนสฟิลด์อย่างรุนแรงว่าก้าวก่ายกับเรื่องภายในประเทศจนเกินขอบเขต^{๑๐๖} นายเกรแฮม มาร์ติน ทูตอเมริกันระหว่างปี ๑๙๖๓-๑๙๖๗ เคยเตือนรัฐบาลอเมริกันว่า ถึงแม้เมือง-

ไทยจะให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ อย่างเต็มที่ก็ตาม สหรัฐฯ ก็ไม่ควรทอดทิ้งหรือทำอะไรให้รัฐบาลไทยน้อยใจ เพราะไทยเป็นมิตรที่ซื่อสัตย์ของสหรัฐฯ และยังเป็นฐานทัพให้สหรัฐฯ ราบในเวียดนามได้อย่างเต็มที่ด้วย^{๑๐๗}

นับจากปี ๑๙๖๓ เมื่อสงครามเวียดนามรุนแรงขึ้น แถลงการณ์ร่วมถนัด - วัสก์ได้เป็นพาหะให้ไทยร่วมมือกับสหรัฐฯ ทำสงครามเวียดนามด้วย “ความชอบธรรม” ^{๕๕} เพราะผู้นำรัฐบาลไทยเห็นว่าสหรัฐฯ มีสิทธิเต็มที่ตามแถลงการณ์ร่วมที่จะ “อุปถัมภ์” ประเทศไทยให้พ้นจากภัยรุกรานของคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ไทยยินยอมให้สหรัฐฯ สร้างสนามบิน ขยายสนามบิน สร้างเครื่องมือสื่อสาร และโทรคมนาคม สร้างคลังเก็บอาวุธให้สหรัฐฯ ใช้ดินแดนไทยเป็นฐานปฏิบัติการในสงครามอินโดจีน^{๑๐๘} ให้สหรัฐฯ ใช้สนามบินในไทยเพื่อปฏิบัติการสืบความลับในต่างประเทศ ส่งทหาร “ไทย

๑๐๕. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 1244 จากกรุงเทพฯ ๒๗ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๖๓

๑๐๖. U.S. Senate, *Vietnam and Southeast Asia: A Report to the Committee on Foreign Relations* 88th Congress, 1st Session (Washington : US Government Printing Office) pp. 14-15 ที่จิ้งนายเคนเน็ธ ยัง ได้พยายามขอร้องไม่ให้นายถนัดประท้วง แต่ไม่เป็นผล

๑๐๗. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน No. 2092 จากกรุงเทพฯ 22 June, 1965.

๑๐๘. หนังสือพิมพ์ New York Times ฉบับลงวันที่ ๕ มกราคม ๑๙๖๔ เขียนว่าสหรัฐฯ ต้องต้องจ่ายเงิน ๕๐๐ ล้านดอลลาร์ใน ๔๔ เดือน เพื่อตั้งฐานทัพอากาศ ๖ แห่งในประเทศไทย (ที่จริงมี ๗ แห่ง และมีฐานทัพพิเศษอีก ๓ แห่ง-ผู้เขียน) โดยกะให้ใช้เวลาเพียง ๔๐ นาที ที่เครื่องบินจะสามารถไปทั้งระเบิดเวียดนามเหนือและลาวได้ การทิ้งระเบิดเวียดนามทั้งหมดก่อน ๑ พฤศจิกายน ๑๙๖๘ ไปจากฐานทัพไทยราวร้อยละ ๘๐ โปรดดู บุญชนะ อัครถาวร *บันทึกของทูตไทย*, หน้า ๘๘๘-๘๘๙

อาสา” ไปปฏิบัติการในลาวโดยเงิน ซี.ไอ.เอ.^{๑๐๙} ส่งทหาร “กองพลเสือด่า” ไปช่วยสหรัฐฯ รบใน เวียดนาม ช่วยสหรัฐฯ ฝึกทหารให้ลาวและเขมร ฝ่ายขวา^{๑๑๐} ตอนทีสหรัฐฯ ขยายสงครามในอินโดจีนขั้นสุดยอดในระหว่างปี ๑๙๖๗ ถึงปี ๑๙๖๙ นั้น สหรัฐฯ ส่งทหารเข้ามาอยู่ในไทย จำนวน ๔๙,๐๐๐ คน และเครื่องบินประจำอยู่ไม่น้อยกว่า ๖๐๐ เครื่อง^{๑๑๑}

นายเกรแฮม มาร์ติน เขียนรายงานถึง กระทรวงการต่างประเทศที่วอชิงตันว่า ตนเองชอบติดต่อกับรัฐบาล จอมพลถนอม กิตติขจร มากเพราะพูดง่าย และการเจรจาอะไร ๆ ก็

สะดวกไม่ต้องมีพิธีรีตอง ตลอดเวลาที่นาย มาร์ตินเป็นทูต เวลาจะขอตั้งฐานทัพหรือขอความร่วมมือให้ความสะดวกเรื่องการปฏิบัติการทางทหาร จะใช้วิธีพูดตกลงกับจอมพลถนอม หรือกับพลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์ โดยไม่ต้องสนใจกับกระทรวงการต่างประเทศ ที่วังสราญรมย์และทุกอย่างรวดเร็วทันความต้องการ อย่างเช่นตอนที่ขอให้เครื่องบินประจัญบานแบบ F-4 เข้ามาใช้ลานจอดที่สนามบินที่อุดรธานีนั้น คณะรัฐมนตรีใช้เวลาพิจารณาเพียง ๑๐ นาที ก็อนุมัติโดยไม่มีเงื่อนไข^{๑๑๒} และแล้ว... แผ่นดินไทยก็ได้กลายเป็นสมบัติส่วนตัวของผู้มีอำนาจเพียงไม่กี่คนอย่างน่าเศร้าใจยิ่ง

๑๐๙. โปรดดู สมบัติ วัฒนพิภ “ทหารไทยในลาว : เรื่องจริงหรืออิงนิยาย” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑, (มิถุนายน-สิงหาคม ๒๕๑๔) หน้า ๒๔-๓๑ และ พล. ท. วิฑูร ยะสวัสดิ์ ใต้ให้สัมภาษณ์ ตามข้อความใน *สยามรัฐ* วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๖ ว่า “....๕ ปี กับ ๓ เดือนมาแล้ว ที่ผมทำงานนี้กับ ซี.ไอ.เอ. เพราะงานนี้เริ่มขึ้นเป็นการร่วมมือกันระหว่างไทย อเมริกัน ลาว เพื่อรักษาและช่วยสนับสนุนการป้องกันการรุกรานของคอมมิวนิสต์ในลาว ผมเป็นผู้รับงานฝ่ายไทยมาตลอด โดยงบประมาณทั้งหมดได้มาจาก ซี.ไอ.เอ. จริง เป็นเงินจำนวนมากเสียด้วย ปีหนึ่ง ๑๒๖ ล้านดอลลาร์อเมริกัน ประกอบด้วยทหารที่รับจ้างรมมีพวกชาวเขา เช่น เข่า แม้ว และพวกเสือด่า ทหารไทยซึ่งเรียกว่าหน่วย ๓๓๓ ก่อนนี้มีถึง ๓๐ กองพัน ปัจจุบันเหลือ ๑๗ กองพัน มีฐานฝึก ๓ ฐานใหญ่ๆ ผมขอรับรองว่าผมทำงานกับ ซี.ไอ.เอ. จริง ทำมานานแล้วดังกล่าวด้วย....” สำหรับศูนย์ฝึกทหารไปรบในลาวมีที่ขอนแก่น กาญจนบุรี อุบลราชธานี อุดรธานี ปราจีนบุรี และพิษณุโลก โปรดดู เขียน ธีระวิทย์ “ปัญหาและแนวโน้มของนโยบายต่างประเทศของไทย” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, ปีที่ ๑๔, ฉบับที่ ๑ (มิถุนายน-สิงหาคม ๒๕๑๔), หน้า ๖๓
๑๑๐. โปรดดู พันศักดิ์ วิญญรัตน์ “อะไรคือความมั่นคงของไทย” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับที่ ๗ ปีที่ ๑๐ (กรกฎาคม ๒๕๑๔) หน้า ๑๒-๒๓ และ “ปลาใหญ่กินปลาเล็ก” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒, (กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗), หน้า ๑๔-๒๔
๑๑๑. เขียน ธีระวิทย์, *อ้างแล้ว* หน้า ๕๑ และ Carolyn K. Colwell, *The United States and Thailand*, Congressional Research Service, (25 September 1970), pp. 49-52.
๑๑๒. *กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน* No. 1588 ถึงกรุงเทพฯ (29 March, 1965); No. 1447 จากกรุงเทพฯ (30 March, 1965) และ No. 190 จากกรุงเทพฯ (31 July, 1965)

ความชอบธรรมของความช่วยเหลือจาก สหรัฐอเมริกา

ผู้นำฝ่ายไทยเห็นชอบใน “ความชอบธรรม” ของ “การคำจูน” ของสหรัฐอเมริกาเต็มที่ จะขอยกตัวอย่างคำพูดของผู้นำทางทหาร และ พลเรือน ซึ่งสรรเสริญสหรัฐอเมริกา ตลอดเวลาที่ ทิมหาอำนาจชาตินั้นเข้ามาใช้ผืนแผ่นดินไทย ทำ สงครามทำลายล้างมนุษยชาติ เช่น จอมพลถนอม กิตติขจร กล่าวไว้เมื่อเดือนกรกฎาคม ๑๙๖๖ ว่า “ผมส่งลูกชายของผมเอง (ร้อยโทยุทธพงษ์ กิตติขจร) ไปรบที่เวียดนามใต้ เพื่อต้องการ แสดงให้เห็นว่า ผมสนับสนุนการกระทำของ สหรัฐฯ ที่จะชำระไว้ซึ่งอิสรภาพของประเทศ นั้น”^{๑๑๓} และเมื่อตอนที่สหรัฐฯ เริ่มทิ้งระเบิด ทำลายล้างเวียดนามเหนือในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๖๕ พลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์ บอกว่า “ตอนนั้นผมนอนหลับสบายแล้ว ก่อนหน้านั้นต้อง พวดตื่นตอนดึกๆ คอยคิดว่า มิตรอเมริกันของเรา จะช่วยอะไรเราได้บ้าง ถ้าเราถูกพวกคอมมิวนิสต์บุก”^{๑๑๔} ส่วนพลเรือนที่พูดเรื่องนี้ไว้ มากคือนายถนัด คอมันตร์ ผู้ก่อตั้งแถลงการณ์ ร่วมปี ๑๙๖๒ นายถนัดกล่าวว่า

“ข้าพเจ้ายอมรับว่า ประเทศไทย รัฐบาล ไทย และประชาชนไทยได้ร่วมมือในสงคราม เวียดนามกับสหรัฐฯ มาระยะหนึ่งแล้ว แต่ที่มิได้ แจ้งให้ทราบเป็นที่เปิดเผยนั้น มิใช่ต้องการจะ ปิดบัง แต่เป็นเพราะว่า เรื่องนี้เป็นกิจการทาง ทหารซึ่งจะเปิดเผยทุกชั้นตอนมิได้ สาเหตุที่เรา ให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ก็เพราะว่าเรามีความ ปรารถนาที่จะแลเห็นสันติสุข ความสงบ และ ความมั่นคงได้รับการสถาปนาขึ้นมาอีก.....เรา ต้องช่วยเวียดนามใต้ เพราะการถูกคอมมิวนิสต์ รุกรานเช่นนั้น เป็นการคุกคามต่อโลกเสรีส่วน รวม เราได้ส่งกำลังทหารเข้าไปร่วมรบ เพราะ เราต้องการให้สงครามสงบลงโดยรวดเร็ว..... เราจะให้ความร่วมมือแก่สหรัฐฯ ต่อไป ตราบเท่าที่ รัฐบาลสหรัฐฯ ยังมีนโยบายที่จะรักษาสันติภาพ อิสรภาพ และเสรีภาพ.....”^{๑๑๕}

“ความตกลงยินยอมที่ไทยได้ยินยอมให้ภาคี องค์การซีโต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา เข้ามาใช้ฐานทัพในประเทศไทยนั้น แม้จะต้อง กระทบกระเทือนต่ออธิปไตยแห่งรัฐบ้าง แต่ก็ เท่ากับเป็นการเพิ่มความหมายให้แก่องค์การนี้ ยิ่งถ้าคลื่นแห่งคอมมิวนิสต์ถูกจำกัดไว้แต่ในเวียดนาม

๑๑๓. *The Christian Science Monitor* (Sep. 8, 1966) หน้า ๓ อ้างใน Charnvit Kasetsiri, “Thailand and the United States : Partners in Southeast Asia” Los Angeles, Occidental College, Unpublished M.A Thesis, p. 161.

๑๑๔. Peter S. McGhee, “Thailand—Next Asian Domino?” *The New Republic*, CLIII, (July 10, 1955) p. 12.

๑๑๕. คำให้สัมภาษณ์ของนายถนัด คอมันตร์ ต่อผู้สื่อข่าวไทยและต่างชาติในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐ อ้างถึงใน ประทุมพร วัชรเสถียร *อ้างแล้ว* หน้า ๓๗

นามได้ โดยมีได้หลังไหลออกไปยังส่วนอื่น ๆ ของเอเชีย ก็นับได้ว่า เราเป็นหนี้กันต่อผู้ทั้งหลายจากประเทศที่รักอิสรภาพ และต่อความเต็มใจของรัฐบาลและประชาชนไทย ที่เสี่ยงอันตรายยอมให้ความร่วมมือทางทหารกับภาคีองค์การซีโต้ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา..... การตัดสินใจของไทยในครั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากเจตจำนงแน่วแน่ที่จะต่อต้านผู้รุกรานมิให้ได้รับชัยชนะ ซึ่งเขาไม่สมควรจะได้รับ.....”^{๑๑๖}

และที่สหรัฐฯ ในระหว่างที่นายถนัด คอมันตร์ เดินทางไปราชการในปี ค.ศ. ๑๙๖๗ ขณะที่คนอเมริกันกำลังเรียกร้องให้สหรัฐฯ หยุดทิ้งระเบิดเวียดนามเหนือ นายถนัดได้ให้สัมภาษณ์ทางโทรทัศน์ ABC ว่า “... ประชาชนชาวไทยเชื่อว่า การทิ้งระเบิดเป็นสิ่งจำเป็น และด้วยเหตุนี้เราจึงยินยอมให้กองทัพอเมริกันเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย ถ้าหากเราไม่เห็นความจำเป็นต่อการกระทำดังกล่าว เราคงไม่ยอมให้เครื่องบินของสหรัฐอเมริกา บินจากเมืองไทยไปทิ้งระเบิดได้...”^{๑๑๗}

และนายถนัด กล่าวอีกตอนหนึ่งว่า “.....เราเดินแรงเดินกาให้เพื่อนของเราช่วย

เวียดนามได้ต่อไป ให้สหรัฐฯ ยืนหยัด อย่าไปฟังเสียงของผู้ที่ไม่รู้เรื่อง หรือผู้ที่เห็นแก่ตัว ขอให้ยืนหยัดต่อไป เพื่อประโยชน์ของสหรัฐฯ และเพื่อประโยชน์ของเราเองด้วย ขอให้ยืนหยัดอยู่ต่อไป และในที่สุดความร่วมมือกันก็จะมีแก่พวกเราและแก่อเมริกาเอง เพราะเหตุว่าคอมมิวนิสต์นั้น แท้จริงไม่ได้มีกำลังมากมายอะไรนัก มีกำลังน้อยกว่าฝ่ายที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์หลายเท่าตัว อย่างที่ข้าพเจ้าพูด ข้าพเจ้าก็ไม่จะมีกิน เสื้อผ้าก็เกือบจะไม่มีห่มห่อตัวเอง และแม้แต่ในการทำสงครามรุกรานเรา ก็ใช้วิธีที่เขาเรียกว่า สงครามคนจน....”^{๑๑๘}

จริงอยู่แม้ว่าเอกอัครราชทูตอเมริกันบางคน เช่นนายเลียวนาร์ด อังเกอร์ จะพยายามชี้แจงว่า แลลงการณ์ร่วมถนัด-รัสก์ ไม่ได้ทำให้สหรัฐฯ ต้องผูกพันกับเมืองไทยนอกเหนือไปจากพันธะในสนธิสัญญาซีโต้^{๑๑๙} หรือนายเกรแฮม มาร์ติน จะพยายามชี้แจงว่า ที่สหรัฐฯ เรียกร้องให้ไทยให้ความสะดวกต่าง ๆ แก่กองกำลังรบของตนนับจากปี ค.ศ. ๑๙๖๓ เป็นต้นมานั้น ได้อ้างตามข้อตกลงทางทหารระหว่างไทย-สหรัฐฯ อเมริกา ปี ค.ศ. ๑๙๕๐ ไม่เกี่ยวกับแลลงการณ์ร่วมถนัด-รัสก์^{๑๒๐}

๑๑๖. Roger M. Smith (ed.), *Southeast Asia : Documents of Political Development and Change* (Ithaca : Cornell University Press, 1964), p. 77 อ้างใน ประทุมพร วัชรเสถียร *อ้างแล้ว* หน้า ๓๘

๑๑๗. “View From Thailand” *ABC Scope : The Vietnam War, an interview with Thanat Khoman*, (7 October, 1967).

๑๑๘. ถนัด คอมันตร์ “สันติภาพในเอเชียอาคเนย์” *พจนสาร* (๑๗ มีนาคม ๒๕๐๘) หน้า ๑๒๖

๑๑๙. *Thailand Hearings*, Testimony of US. Ambassador in Thailand, Leonard Unger, US Senate, p. 677.

๑๒๐. พันศักดิ์ วิญญรัตน์, *ใครละเม็กซิโกไทย* หน้า ๑๐๒

การอ้างแบบนี้เป็นการอ้างสังเดช แบบไม่รับผิดชอบ นายอังกอร์มาพูดถึงเรื่องนี้หลังจากเกิดแถลงการณ์แล้ว ๗ ปี และยังพูดลอยๆ โดยปราศจากหลักฐานสนับสนุน ส่วนนายมาร์ตินก็พูดโดยไม่ใช้บัญญัติกริตรองว่า คำนิยามของข้อตกลงปี ๑๙๕๐ ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหรือเข้าช่วยความช่วยเหลือทางทหารที่สหรัฐฯ ขอเลย^{๑๒๑} ที่จริงนายมาร์ตินก็รู้อยู่แก่ใจว่าข้อตกลงต่างๆ ที่ทำกับเมืองไทยนั้น ทำโดยไม่มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมด^{๑๒๒} และเป็นการตกลงที่เกิดขึ้นจาก “ความเข้าใจ” หลังจากทีสหรัฐฯ ให้คำมั่นกับไทยตามแถลงการณ์ร่วมถนัด-รัสก์ แล้ว ครึ่งหนึ่งนายเกรแฮม มาร์ติน เองได้ยืนยันกับกระทรวงการต่างประเทศอเมริกันด้วยความภาคภูมิใจว่า “ข้าพเจ้าสามารถจะชักชวนให้ผู้นำไทย ร่วมมือกับเราได้

ทุกอย่างตราบเท่าที่คนเหล่านี้เชื่อว่า เรายึดมั่นอยู่กับสัญญาให้ความคุ้มครองแก่พวกเขา...” และ “ถ้าเมืองไทยไม่แน่ใจต่อข้อผูกพันที่เราให้แก่ประเทศเขาแล้ว เราคงจะไม่มีโอกาสใช้ฐานทัพไทยบุกทะลวงโจมตีเวียดนามเหนือเหมือนที่เรากำลังทำอยู่ในเวลานี้.....”^{๑๒๓}

แถลงการณ์ร่วมถนัด-รัสก์ ส่งผลกระทบทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมต่อเมืองไทยอย่างไร หลักฐานปรากฏให้เห็นเป็นประจักษ์พยานอยู่มากมาย แม้เมื่อ พ.ณฯ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ไปเยือนสหรัฐอเมริกาในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๗๙ ซึ่งเป็นเวลา ๑๗ ปีต่อมา และซีโต้ก็จบชีวิตลงแล้ว แต่ประธานาธิบดีคาร์เตอร์ ก็ยังใช้หลักการของแถลงการณ์ร่วมให้คำมั่นกับพลเอกเกรียงศักดิ์ว่า “ถ้าสถานการณ์รอบๆ เมืองไทยมีที่ท่าคุกคามมากขึ้น สหรัฐฯ จะให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่”^{๑๒๔}

๑๒๑. ข้อตกลงทางทหารปี ๑๙๕๐ เขียนไว้ว่า “ข้อตกลงนี้ไม่ใช่สัญญาทางทหารหรือสัญญาป้องกัน ข้อตกลงนี้ไม่มีความใด ๆ เกี่ยวกับการตั้งฐานทัพบก เรือ หรืออากาศ รัฐบาลไทยจะไม่เสนอขอตั้งฐานทัพหรือขอสิทธิพิเศษใด ๆ ข้อตกลงนี้เป็นไปตามคำขอร้องของรัฐบาลไทยในเรื่องอาวุธและอุปกรณ์ เพื่อปรับปรุงกองทัพของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันประเทศไทย และประชาชนชาวไทย ให้พ้นจากการรุกรานที่กระทบกระเทือนต่อสันติภาพและความสงบเรียบร้อยของประเทศ” *US Department of State Bulletin*, XXIII (October 30, 1950), p. 702 อ้างถึงใน Charnvit Kasetsiri, *อ้างแล้ว* p. 93

๑๒๒. จอมพลถนอม กิตติขจร เคยชี้แจงในทำนองเดียวกันว่า นอกจากข้อตกลงภายในสนธิสัญญาซีโต้และข้อตกลงในแถลงการณ์ร่วมถนัด-รัสก์แล้ว ไทยไม่เคยมี “ข้อตกลงลับ” กับสหรัฐฯ จึงแสดงว่าฐานทัพต่างๆ นั้นตกลงกันโดยไม่ต้องมีข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรใด ๆ โปรคตุ มนตรี เจนวิทย์การ, “วุฒิสมาชิกฟูลไบรท์ กับสัมพันธภาพไทย-สหรัฐ” *วารสารสังคมศาสตร์* (เมษายน ๒๕๑๓) หน้า ๑๖

๑๒๓. *กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน* No. 294 จากกรุงเทพฯ ฯ (6 Sept., 1964) และ No. 204 จากกรุงเทพฯ ฯ (15 June, 1965)

๑๒๔. *New York Times* (7 Feb., 1979), p. 8 และ (8 Feb, 1979), p. 7.

บทส่งท้าย

หลังจากที่นายถนัด คอมันตร์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อ ค.ศ. ๑๙๗๑ ท่านผู้คนที่ได้ออกโรงพูดถึงความหลังเรื่องแถลงการณ์ เรื่องฐานทัพอเมริกันตลอดจนเรื่องสงครามเวียดนาม ไว้อย่างน่ามหัศจรรย์ ชนิดที่ผู้ฟัง “อดไม่ได้ที่จะรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงอย่างชนิดหน้ามือเป็นหลังมือของท่าน”^{๑๒๕} นายถนัดกล่าวว่า ตนเองมีความรู้สึกฝังลึกอยู่ในสมองตั้งแต่สมัยเป็นนักศึกษาที่ปารีสว่า นโยบายผูกมัดตัวเองของไทยกับสหรัฐนั้น คงจะใช้ได้เพียงชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น นายถนัดถึงกับลงทุนบันทึกความเห็นนี้ลงในวิทยานิพนธ์เพื่อรับปริญญาตรีบัณฑิตทางนิติศาสตร์ เพื่อเสนอต่อมหาวิทยาลัยกรุงปารีส ทำให้อาจารย์ประธานกรรมการสอบไล่ไม่พอใจนัก^{๑๒๖}

สำหรับแถลงการณ์ร่วมถนัด - รัสก์ นั้น นายถนัดเห็นว่า พันธะตามข้อตกลง “มีลักษณะหละหลวมมาก ซึ่งเป็นการยากที่ประเทศไทยจะพึงฝ่าฝืนฝ่าฝืนใช้ได้ หรือถ้ามีใครคิดที่จะฝ่าฝืนนับว่าเป็นการเสี่ยงอันตรายอย่างยิ่งยวด”^{๑๒๗}

๑๒๕. เสน่ห์ จามริก “จดหมายจากสิงคโปร์” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* (สิงหาคม ๒๕๑๖) หน้า ๘๒

๑๒๖. ถนัด คอมันตร์ “การพัฒนาชาติทางด้านการต่างประเทศ” *อ้างแล้ว* ๒๕๘-๒๕๙ นายถนัด ไม่ได้ชี้แจงว่า เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องอะไร

๑๒๗. นายถนัด คอมันตร์ “ประเทศไทยกับกองกำลังทหารต่างดาว” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* (สิงหาคม ๒๕๑๗) หน้า ๙๓-๙๐

๑๒๘. *เรื่องเดียวกัน* หน้า ๓๘

๑๒๙. *เรื่องเดียวกัน* หน้า ๔๐

ในเรื่องกองทัพอเมริกัน นายถนัดบอกว่า

“ในระยะเวลาที่สงครามเวียดนามเข้าสู่ความรุนแรงอย่างสุดขีด กองกำลังทางอากาศของสหรัฐฯ ได้หลังไหลเข้ามาตั้งอยู่ในประเทศไทยอย่างมากมาย แต่ครั้งนั้นเข้ามาอย่างลับ โดยที่คณะรัฐมนตรีมิได้อนุญาต หรือแม้แต่รับทราบ... หากส่วนใหญ่ของรัฐบาล โดยเฉพาะกระทรวงการต่างประเทศได้มีส่วนรู้เห็นด้วยแล้ว ภาวการณ์คงเป็นระเบียบเรียบร้อยถูกต้องมากกว่านี้...”^{๑๒๘}

นายถนัดสรุปว่า “...ประเทศไทยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีทหารต่างประเทศเข้ามาตั้งในดินแดนของตน โดยเฉพาะเมื่อกองกำลังเหล่านั้นไม่สามารถมีส่วน หรือปฏิบัติหน้าที่ในการสร้างเสริมความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทยแต่อย่างใด”^{๑๒๙}

เมื่อเรื่องเป็นไปถึงขนาดนี้ ผู้เขียนในฐานะผู้ศึกษาประวัติศาสตร์คนหนึ่งก็เห็นจะหมดสติปัญญาวิเคราะห์ความละเอียดอ่อนอย่างคาดไม่ถึงเช่นนี้ได้ นอกจากจะขอเรียนฝากท่านที่สนใจได้โปรดศึกษา โดยใช้วิธีวิเคราะห์ทางจิตวิทยา และทางพุทธปรัชญา เพื่อจะเข้าถึงคุณค่าของสัจจะและศักดิ์ศรีของมนุษย์ได้ดั่งแท่งขี้